

Aanpak Energiebesparing 2023-2030

1.	Inleiding	4
1.1	Beleidskaders rijk	6
1.2	Kerngegevens	9
1.3	Hoofddoel 2030	11
1.4	Leidende principes	12
1.5	Onzekerheden	13
2.	Aanpak woningen	16
2.1	Kerngegevens	16
2.2	Uitwerking actielijnen	20
2.3	Agenda 2023 - 2024	25
3.	Aanpak Bedrijven en maatschappelijk vastgoed	30
3.1	Kerngegevens	31
3.2	Twee sporen: handhaven en stimuleren	33
3.3	Agenda 2023 - 2024	36

Bijlage: Samenvatting Dordtse Isolatie Aanpak

Inleiding

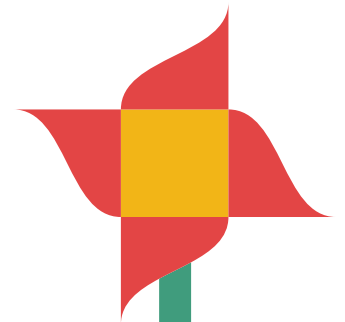
1. Inleiding

De CO₂ uitstoot is de afgelopen eeuw fors toegenomen. Hierdoor is de mondiale temperatuur sinds de negentiende eeuw met ruim een graad Celsius toegenomen. Zoals het er nu nog naar uit ziet, stevenen we af op een opwarming van de aarde boven de 1,5 graden Celsius met enorme gevolgen voor mens en milieu. Het Nederlandse Klimaatakkoord uit 2019 stelt doelen om de CO₂ uitstoot in 2030 met 55% te verminderen ten opzichte van 1990 om zo onder de 1,5 graden Celsius te blijven (Klimaatakkoord Parijs 2015).

Nederland streeft naar een volledig aardgasvrije samenleving in 2050. Ook Dordrecht onderschrijft deze doelstelling. Dit is vastgelegd in de Regionale Energiestrategie (RES). Hierin is onder meer de ambitie vastgelegd om in 2030 20% energie te besparen in de gebouwde omgeving ten opzichte van 2020. De besparing willen we halen door in te zetten op het verminderen van het energiegebruik en het isoleren van woningen en andere gebouwen.

Maar Dordrecht gaat verder. In het Politiek Akkoord 'Samen bouwen aan een sterk en groen Dordrecht' is uitgesproken dat Dordrecht in 2040 klimaatneutraal wil zijn; met een inzet op een fossiel- en aardgasvrije samenleving. De 20% energiebesparing uit de RES draagt bij aan deze ambitie, maar dit betekent ook dat een intensivering en versnelling nodig is binnen de gehele energietransitie. Het college kiest in het programma energietransitie voor 30% energiebesparing. De aanpak geeft inhoudelijk richting aan om de intensivering en versnelling mede mogelijk te maken. Dit is in samenspraak met onze partners (onder meer OZHZ, corporaties etc) gedaan.

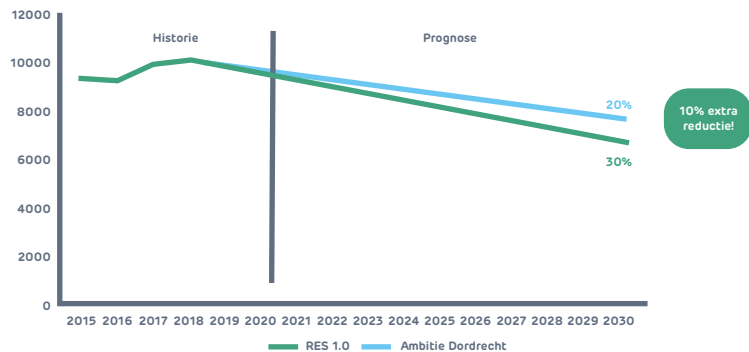
Een belangrijke onderlegger voor de aanpak is de Transitievisie Warmte 2021. In de Transitievisie Warmte 2021 (TVW) is vastgelegd dat Dordrecht overstapt op een warmtenet of een all-electric oplossing. Waar echt niet anders kan wordt aardgas vervangen door duurzaam gas. Dit geldt voorlopig alleen voor delen van de binnenstad van Dordrecht. Voor de overstap naar een aardgasvrije samenleving is het noodzakelijk dat de gehele gebouwde omgeving goed is geïsoleerd en het energieverbruik wordt terug gebracht (aardgasvrij klaar is). Alles wat je niet gebruikt, hoeft immers niet duurzaam te worden opgewekt. Een goed geïsoleerde woning of gebouw verhoogt daarnaast het comfort en draagt bij aan de betaalbaarheid van de energierekening.

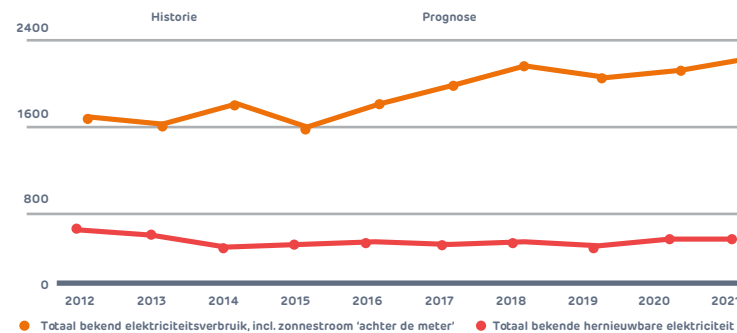
De huidige energiecrisis zorgt voor urgentie in de aanpak. Steeds meer huishoudens, bedrijven en maatschappelijke organisaties komen in problemen en kunnen hun hoge energierekening niet of nauwelijks betalen. Met de energietoelages van Rijk en gemeente, de inzet van de Energiehulp, het crisis- en herstelfonds bieden we hulp aan voor de korte termijn. De Aanpak Energiebesparing 2023-2030 geeft onder meer in lijn met het Nationaal Isolatieprogramma richting aan de intensivering en de versnelling van de energiebesparingsopgave en de wijze waarop we met de verschillende doelgroepen dit verder in willen vullen en welke doelen we willen halen in 2030. Daarnaast biedt de agenda '23/24' inzicht in de activiteiten die we in gaan zetten om de opgave in de gebouwde omgeving structureel aan te pakken. Door meer structuur aan te brengen biedt de aanpak voor de lange termijn een leidraad voor de gemeente en haar partners om op een effectieve manier bij te dragen aan het bereiken van een aardgasvrije samenleving.

De aanpak naar 2030 staat niet vast. Zowel de aanpak als de agenda zijn adaptief en kunnen onderweg bijgesteld worden. Omdat er technische en beleidsmatige wijzigingen zullen komen, die om voortschrijdend inzicht vragen. Omdat je praktijkervaring opdoet waarna je je aanpak verbetert. Ook kunnen we de energietransitie niet als gemeente alleen doen. We hebben alle stakeholders, bedrijven, inwoners, de provincie en het Rijk nodig. Ook zij werken met adaptieve plannen en voortschrijdend inzicht dat doorwerkt in onze plannen en planning.

Totaal energieverbruik Dordrecht
Energieverbruik (in TJ)*

Elektriciteitsverbruik versus bekende hernieuwde elektriciteit
Dordrecht (in TJ)

*vanaf 2021 lineair doorgerekend aan de hand van doelstellingen RES 1.0 (20% reductie) en Ambities Dordrecht (30% reductie). Overige gegevens afkomstig uit Klimaatmonitor.

1.1 Beleidskaders Rijk

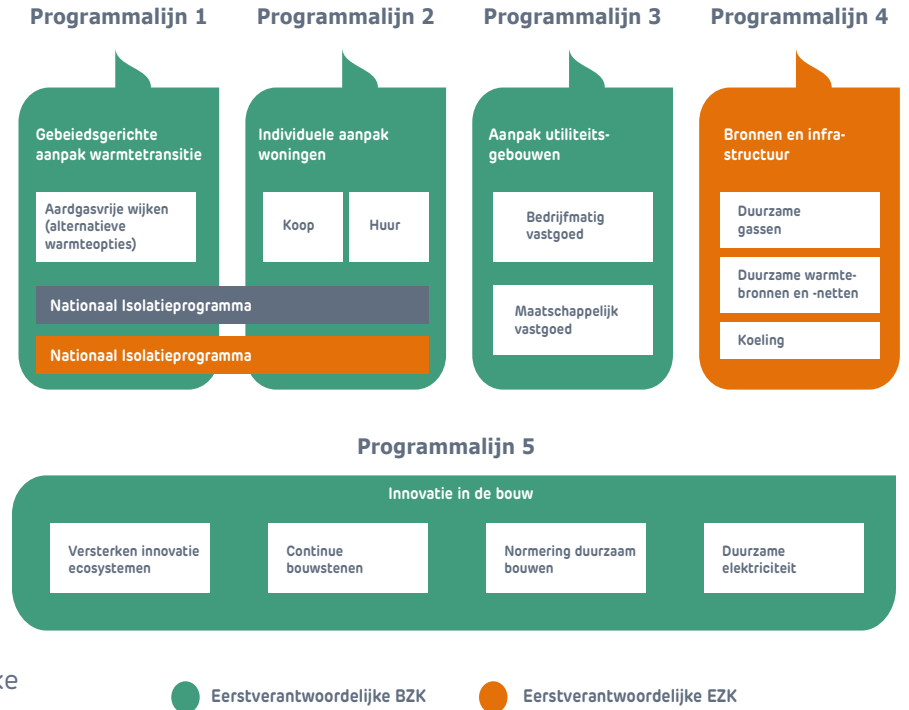
Naar aanleiding van de energiecrisis zet ook het Rijk in op het versnellen van de warmtetransitie en de energiebesparingsopgave. Een aantal beleidsstukken biedt kaders voor de aanpak in Dordrecht voor de periode tot 2026 en 2030.

Programma versnelling verduurzaming gebouwde omgeving

Het Programma Versnelling verduurzaming gebouwde omgeving (juni 2022) beschrijft hoe de verduurzaming van woningen en utiliteitsbouw wordt versneld en opgeschaald. Het programma bestaat uit 5 programmalijnen.

De kern van het programma is dat een mix van normering, beprijzing, financiering, subsidiering en ondersteuning een duurzame woning voor iedereen binnen het bereik brengt. Daarbij is het belangrijk dat natuurlijke momenten voor verduurzaming, zoals vervanging van de cv-ketel, groot onderhoud en aankoop van een nieuwe woning, optimaal benut worden. Gelijktijdig wordt verwacht dat, onder regie van de gemeenten, wijken (*collectief*) worden verduurzaamd. Dit kan via een stapsgewijze aanpak met isolatie en hybride warmtepomp, via bewonerscollectieven maar ook met een collectieve overstap op een alternatieve energievoorziening, zoals een warmtenet. Duurzaam wonen wordt de nieuwe standaard.

Het programma Versnelling verduurzaming gebouwde omgeving stelt ook dat er een ambitieuze eindnorm komt voor utiliteitsbouw evenals normen voor de uitfasering van slechte energielabels. Dit is in lijn met het fit-for-55 pakket van de Europese Commissie (juli 2021). In het pakket staan voorstellen om de CO2 doelstelling voor 2030 (55% reductie ten opzichte van 1990) te halen.

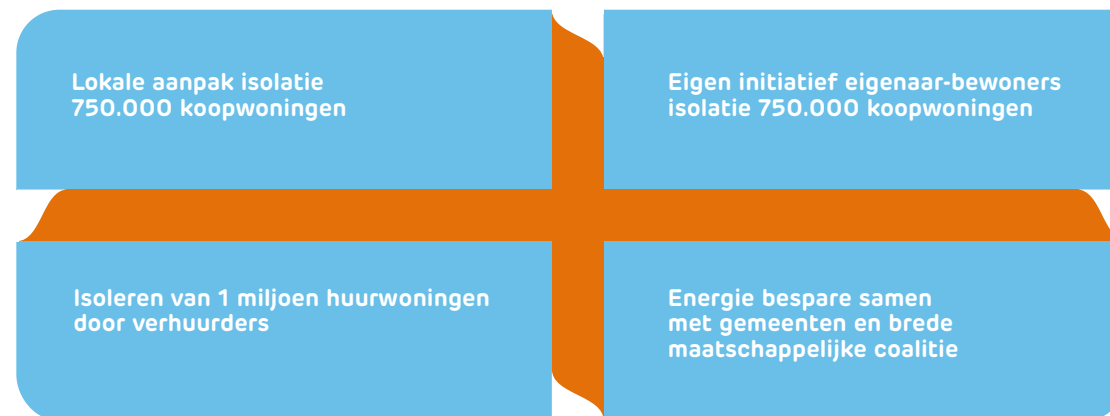

Nationaal Isolatieprogramma

In april 2022 heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) het Nationaal Isolatieprogramma (NIP) gelanceerd. Het NIP is onderdeel van het Programma Versnelling verduurzaming gebouwde omgeving. Het Nationaal Isolatieprogramma zet in op sneller, slimmer en socialer isoleren. Het biedt een langjarige, programmatische aanpak van slecht geïsoleerde huur- en koopwoningen. Het doel van het NIP is om voor 2030 2,5 miljoen woningen te isoleren.

Hiervoor zijn voor koop-huur 4 actielijnen beschreven, waarbij gesteld wordt dat het noodzakelijk is de opgave in samenhang te bezien. Dat geldt met name voor gemengde VvE's, maar ook bijvoorbeeld voor straten waar zowel huur als koopwoningen staan. Over deze samenhang en de noodzakelijke samenwerking moeten afspraken worden gemaakt tussen de gemeenten, woningcorporaties en andere verhuurders.

Actielijnen

Actielijn 1: Lokale aanpak isoleren 750.000 koopwoningen samen met gemeenten.

De gemeenten kunnen hiervoor meerjarige plannen indienen, die aansluiten bij de transitievisies warmte en bewonersinitiatieven en zich zoveel als mogelijk richten op het verbeteren van woningen met de slechtste labels.

De wijkgerichte aanpak en de inzet op het isoleren van de woningen met label (D) E, F en G via deze lokale aanpak worden zo ingericht dat deze elkaar onderling zoveel als mogelijk versterken.

Actielijn 2: Isoleren van 1 miljoen huurwoningen door verhuurders

Het doel van deze actielijn is het isoleren van een miljoen huurwoningen naar de isolatiestandaard, zowel in het sociale als het particuliere segment. In het Coalitieakkoord is afgesproken dat met normering en positieve prikkels wordt gestimuleerd om slecht geïsoleerde huurwoningen te verduurzamen. Dit moet ertoe leiden dat 700.000 sociale huurwoningen en 300.000 private huurwoningen naar het niveau van de standaard geïsoleerd worden. Er zijn afspraken gemaakt met Aedes over het goed isoleren van sociale huurwoningen met een slechte energieprestatie. Deze afspraken zijn erop gericht dat energielabels E, F en G voor woningen van woningcorporaties eind 2028 nagenoeg niet meer voorkomen. Dat betreft ongeveer 250.000 huurwoningen.

Actielijn 3: Versneld isoleren van 750.000 koopwoningen op eigen initiatief

Het streven van deze actielijn is het versnellen van de isolatie van ongeveer 750.000 koopwoningen op eigen initiatief (en via collectieve inkoopinitiatieven). Dat wordt gestimuleerd met aantrekkelijke, laagdrempelige, breed toegankelijke financiering en subsidie en met een landelijke communicatiecampagne en het platform 'Verbeter je huis'.

Actielijn 4: Samen energie besparen met laagdrempelige maatregelen

Deze actielijn richt zich op het energie besparen en daarmee het verminderen van energiearmoede bij mensen met een hoge energierekening en/of mensen die een woning met een slechte energieprestatie hebben. Kwetsbare mensen worden op deze manier ook weerbaarder tegen hoge energieprijzen. Voor deze groepen wordt de gemeentelijke aanpak gecontinueerd, gericht op het voorkomen van energiearmoede en ondersteuning van kwetsbare mensen in koop- en huurwoningen. Dit in samenspraak met woningcorporaties. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om laagdrempelige energiebesparende maatregelen, zoals tochtstrips en een energiedisplay, als ook door de inzet van energiecoaches. Zo wordt de energierekening verlaagd ook voordat de woning goed wordt geïsoleerd. De brede maatschappelijke coalitie richt zich op het via communicatie en voorlichting stimuleren van energiebesparing en isolatie. Met de middelen die (in actielijn 1) beschikbaar worden gesteld voor de lokale aanpak kan de gemeente het isoleren van de woning stimuleren, bijvoorbeeld door extra subsidie te geven bovenop de landelijke subsidie. Hiermee kunnen de gemeenten mensen in de kwetsbare wijken en straten extra financiële steun in de rug geven. Deze actielijn is aanvullend op de actielijnen programmatische isolatie van huur- en koopwoningen. Hoe verder die actielijnen zijn gevorderd, hoe minder inzet in deze actielijn nodig is.

1.2 Kerngegevens

De aanpak in Dordrecht is zoveel mogelijk data gedreven opgezet. Hierdoor kunnen we monitoren en bijsturen. Voor de cijfers van de gebouwde omgeving wordt gebruik gemaakt van de databank van de landelijke klimaatmonitor, het GIS-tool van de Drechtsteden en gemeentelijk data. De belangrijkste indicatoren om de voortgang in de tijd te monitoren zijn onder andere 'het energieverbruik', de 'energie labels' (woningen) en 'de ingrepen aan de woning'.

Het energieverbruik van de gebouwde omgeving

Het totale energieverbruik van de gebouwde omgeving bedraagt in 2020 4.014 TJ (circa 42% van het totale energieverbruik).

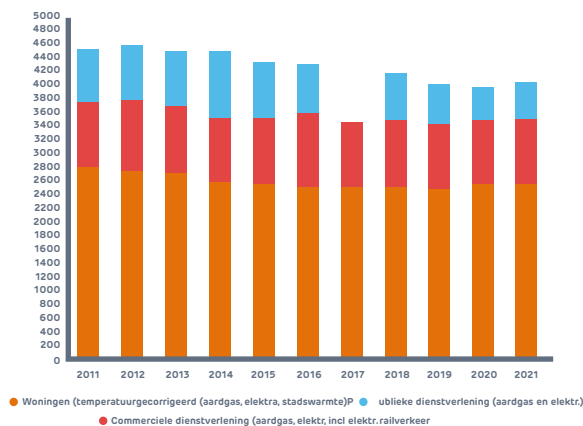
In 2021 is het verbruik licht gestegen tot 4.120.

Het energieverbruik is verder uitgesplitst in het verbruik van aardgas en elektriciteit. Wat we zien is dat de woningen voor een groot deel verantwoordelijk zijn voor het energieverbruik in de gebouwde omgeving

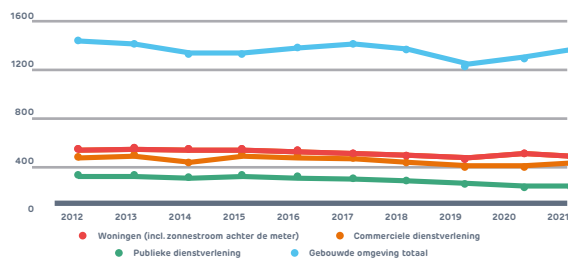
Energielabels woningen

In Dordrecht heeft bijna 53% van de woningen een geldig label. Totaal gaat het om 30.747 woningen. Hiervan hebben 5990 woningen een EFG-label. Woningen zonder afgemeld energielabel zijn ingeschat op basis van bouwjaar en woningtype. Het ontbreken van geldige labels maakt dat in aanpak waarschijnlijk een overschatting is van het aantal EFG-labels, doordat woningeigenaren niet een geldig label aanvragen na de verduurzaming van hun woning (bijvoorbeeld door doe-het-zelvers). Een geldig label is slechts verplicht bij de verkoop van de woning.

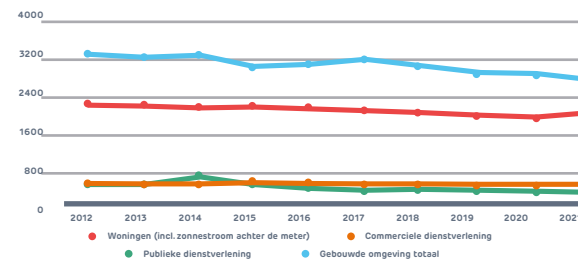
Energieverbruik Gebouwde omgeving
Dordrecht (in T.J)

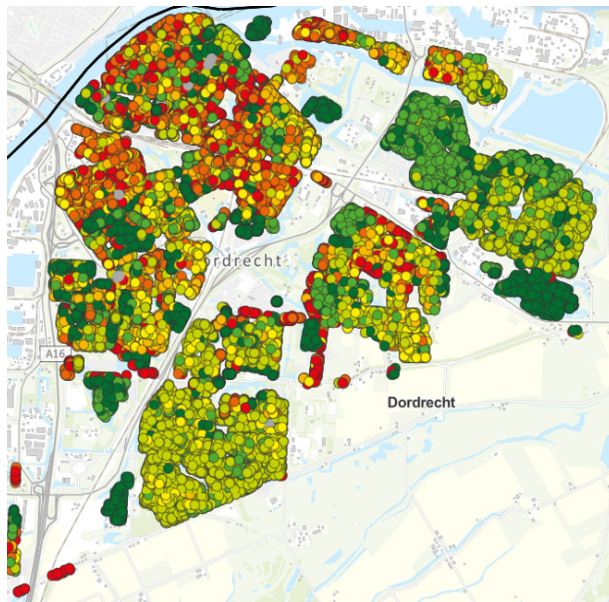
Elektriciteitsverbruik Gebouwde omgeving
Dordrecht (in T.J)

Aardgasverbruik Gebouwde omgeving
Dordrecht (in T.J)

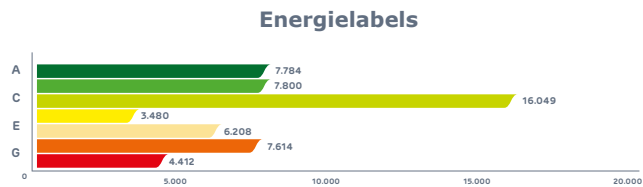
Verdeling energielabels (geldig/indicatief) over de totale woningvoorraad

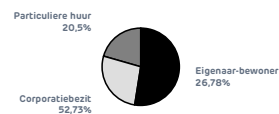
egw: 32.482 **mgw: 25.392**

De standaard (bouwjaar >= 2005 of afgemeld energielabel A of beter)

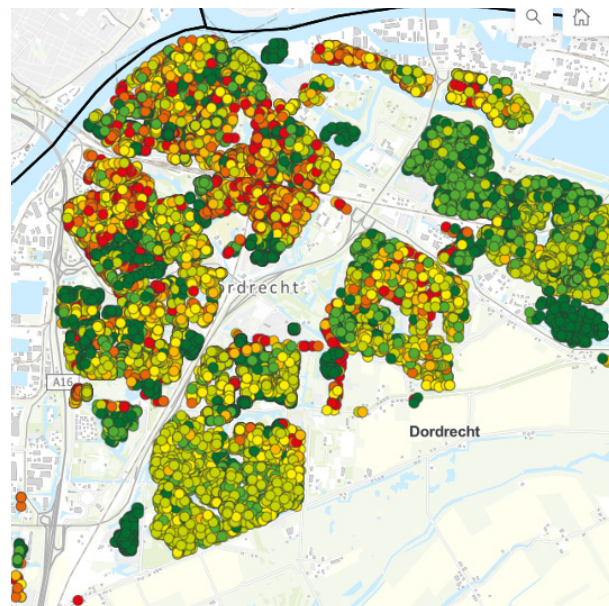
9.116 voldoen waarschijnlijk	48.758 voldoen waarschijnlijk niet	waarvan egw: 28.222
		waarvan mgw panden: 2.579

Eigendomssituatie

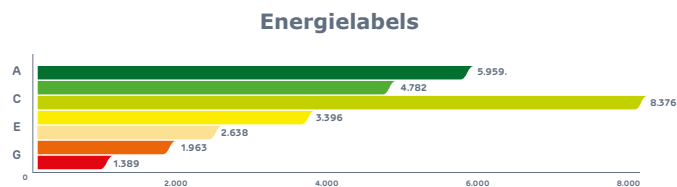
Geldige labels

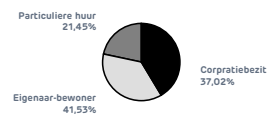
egw: 14.389 **mgw: 16.358**

De standaard (bouwjaar >= 2005 of afgemeld energielabel A of beter)

7.198 voldoen waarschijnlijk	23.549 voldoen waarschijnlijk niet	waarvan egw: 11.204
		waarvan mgw panden: 1.882

Eigendomssituatie

1.3 Hoofdoel 2030

Het hoofddoel voor 2030 : de gebouwde omgeving voor te bereiden op het toekomstig warmtealternatief (vastgelegd in TVW). Concreet betekent dit:

- dat het energiegebruik in de gebouwde omgeving met minimaal 30% is verminderd ten opzichte van 2020. Dit betekent een besparing van circa 1200TJ. Het gebouw-gebonden verbruik is alle energie die nodig is voor verwarmen, koelen, ventileren en verlichten van het gebouw. De vermindering van het aardgasverbruik is een graadmeter voor verbeteringen in de schil en van gebruiksefficiëntie. Dit geeft inzicht in de mate waarin de gebouwde omgeving klaar is om over te stappen op het warmtealternatief. Daarnaast is het gebruik van groene stroom een belangrijke graadmeter, met name in de all-electricwijken;
- dat in lijn met het doel van het Rijk alle circa 16.675 EFG labels (geregistreerd/indicatief) uitgefaseerd zijn en de woningen bij voorkeur aardgasvrijready zijn. Voor woningen geldt dat zij zijn voorbereid op het warmtealternatief als deze aan de standaard voldoen, zoals vastgesteld in de nationale Standaard en Streefwaarden;
- dat de Rijks- en gemeentelijke monumenten een bijdrage gaan leveren aan de CO2-reductie van 40% die betrokken organisaties uit de monumentensector willen realiseren, als gemiddelde over de gehele monumentenvoorraad in Nederland. Daarbij moet er een balans gevonden worden tussen energie-efficiëntie (eerst besparen, dan opwekken), kostenefficiëntie en behoud van monumentale waarden;
- dat FG labels in de utiliteitsbouw zijn uitgefaseerd:¹ het Rijk komt met een eindnorm voor 2050;
- dat kantoren naar een A -label gaan (niet verplicht);
- dat we voor het gemeentelijk vastgoed de 50% CO2-reductie hebben gerealiseerd ten opzichte van 1990 door middel van het toepassen van energiebesparende maatregelen, vervanging van gebouw gebonden installaties en gedragsverandering.

Daarnaast zetten we in op het tegengaan van energiearmoede en het verkleinen van sociale tegenstellingen.

¹ De Europese Commissie heeft in het fit-for-55 pakket ook voorstellen opgenomen voor het herzien van de Energy Performance of Buildings Directive (EPBD). Het voorstel van de EPBD gaat over het uitschakelen van de slechtste energielabels in de utiliteitsbouw, te beginnen met de slechtste 15% van de landelijke voorraad in 2027 (ca. 60.000 gebouwen) en in 2030 energielabel F conform de nieuwe labelclassificatie (landelijk ook ca. 60.000). Wij sluiten onze ambitie hierop aan.

1.4 Leidende principes

De overstap naar een duurzaam warmtealternatief en de energie besparing die daar aan voor af gaat, gaat iedereen in de gemeente aan. We streven daarin nadrukkelijk naar een sociale energietransitie. Daarom hebben we in de aanpak gekozen voor zes leidende principes die centraal staan in de afwegingen rondom de doelen, de agenda's en het instrumentarium. In de Aanpak Energiebesparing 2023-2030 gaan we daarom voor:

1. Een gezamenlijke verantwoordelijkheid: de gemeente kan het niet alleen. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de hele stad. Woningeigenaren, bedrijven, corporaties, particuliere verhuurders, maatschappelijke organisaties etc. Iedereen moet aan de slag.
2. Een inclusieve aanpak: iedereen moet mee kunnen doen. We zien dat in deze aanpak tot nu toe, de aandacht ligt op 'laaghangend fruit': woningeigenaren die ontvankelijk zijn voor prikkels om te verduurzamen. In deze aanpak ligt de focus op een inclusieve aanpak, waarin iedereen mee moet kunnen doen en die iedereen aanspreekt. Dit betekent onder andere dat energiebesparing betaalbaar is voor iedereen en dat we oog hebben voor de sociaal-maatschappelijke kant van de transitie. We bieden ondersteuning waar we kunnen. We letten daarbij op de diversiteit binnen de doelgroepen en hun behoeftes. Dit vergt maatwerk.
3. Een integrale aanpak: energiebesparing als opgave van de hele gemeente.
Met een integrale aanpak waarbij energiebesparing verankerd is in alle onderdelen van de gemeentelijke organisatie (lijnorganisatie, opgaven en programma's) kunnen we inspelen op de dynamiek van de stad, maatregelen uitvoeren op natuurlijke momenten, in overleg en samenwerking met onze partners (onder andere HVC, Stedin) en gezamenlijk communiceren naar de doelgroepen. De regie op energiebesparing in de gemeente ligt bij het Programma Energietransitie. De integrale aanpak wordt verder uitgewerkt onder het programma Klimaatneutraal 2040.
4. Data gestuurd werken om inzicht in doelgroepen te vergroten
Er is online een schat aan open data beschikbaar, die we in willen zetten om meer grip te krijgen op de doelgroepen en de uitdagingen en de problematieken waar zij voor staan. In aanvulling op kwantitatieve data willen we ook in gesprek met inwoners, bedrijven en gebouweigenaren over de behoeftes in de buurten. Met een groter inzicht in de gebouwde omgeving, kunnen we gericht prioriteren, inspelen op behoeftes en maatwerk leveren. En uiteindelijk onze verrichtingen monitoren.
5. Vraag- en aanbod gestuurd werken
Inspelen op behoeftes en maatwerk leveren doen we door nog meer vraag-gestuurd te werken in plaats van voornamelijk aanbod-gestuurd. Energie besparen vergt inzet van iedereen en we willen inspelen op wat er nodig is om de doelen te bereiken.
6. Toekomstbestendig; spijtvrij richting 2030
De gebouwde omgeving is pas echt goed voorbereid op het warmtealternatief wanneer zij toekomstbestendig is. Dit betekent dat de maatregelen die we nu toepassen, het gebouw decennia lang warm houden, koelen en ventileren. We houden daarbij de in 2021 gepubliceerde nationale Standaard en Streefwaarden aan. Daarbij is het belangrijk dat de maatregelen passen bij het toekomstig duurzaam warmtealternatief zoals aangegeven in de Transitievisie Warmte.

1.5 Onzekerheden

Voor het realiseren van de doelstellingen voor 2030 hebben we te maken met een aantal onzekerheden die van invloed is op de aanpak naar 2030.

Beschikbaarheid van wettelijk en financieel instrumentarium

Het Rijk biedt een mix van subsidie- en leenmogelijkheden voor particuliere woningeigenaren en VvE's maar in de praktijk zien we nu al dat het voor een woningeigenaar binnen een VvE niet mogelijk is gebruik te maken van het Warmtefonds. Daarnaast krijgt de gemeente middelen uit de 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat (CDOKE) voor de uitvoering en de ondersteuning van de energie/warmtetransitie en middelen uit het Nationaal Isolatieprogramma voor de lokale aanpak. Het is echter onzeker of de middelen toereikend zijn tot 2030 en er nieuwe regelingen komen.

Het verduurzamen van een woning of gebouw wordt voor een groot deel overgelaten aan het initiatief van de eigenaren en VvE's. We kunnen niet iedereen helpen, maar ook niet verplichten. Het Rijk wil met een aantal wetswijzingen meer dwang uit oefenen. Het voorstel is ondermeer dat woningen die in 2030 nog een EFG-label hebben niet meer mogen worden verhuurd. Verder ligt er een motie die in de Tweede Kamer is aangenomen om huurders van woningen met een slechte isolatie een afdwingbaar recht te geven op stevige huurverlaging bijvoorbeeld door woningen met energielabels lager dan C aan te merken als een gebrek. Zolang het wettelijk niet geborgd is, blijft het voor nu lastig om een deel van de doelgroep in beweging te krijgen.

Ondanks dat we willen versnellen hebben we ook te maken met de realiteit. De Raad van State heeft recent bepaald dat voor het isoleren van spouwmuren ecologisch onderzoek nodig is in verband met de mogelijke aanwezigheid van vlemmuizen. Dit onderzoek is te duur voor een individuele woningeigenaar. Daarom laten we voor de delen waar het relevant is een Soorten Management Plan (SMP) opstellen. Dit traject duurt ruim twee jaar. Gelukkig kunnen we op basis van de eerste fase (het Pre-SMP) onder voorwaarden de 2e helft 2024 aan de slag met het isoleren van de spouwmuren.

Marktcapaciteit

De gemeente wil intensiveren en versnellen. Dit vraagt opschaling en een meerjarige aanpak. Om huizen te isoleren, energielabels toe te wijzen en andere energiebesparende maatregelen toe te passen zijn echter vakmensen nodig, maar ook voldoende materialen.

Momenteel is er onvoldoende capaciteit op de arbeidsmarkt om de maatregelen die nodig zijn in de gebouwde omgeving uit te voeren. Dit kan vertraging opleveren en de maatschappelijke kosten omhoog drijven.

Het is daarom belangrijk om het bedrijfsleven bij onze opgave te betrekken, maar ook te kijken hoe we via het onderwijs op termijn de markt aan extra vakmensen kunnen helpen.

De wijkaanpak 'Werken in de energietransitie' die in opdracht van de Bestuurlijke Taskforce Energiehulp door het programma Arbeidsmarkt & menselijk kapitaal is opgesteld sluit hierop aan. In deze wijkaanpak maken we samen met de bewoners in de wijk werk van de energietransitie in Dordrecht.

Netcapaciteit

De energie- en warmtetransitie en de opwekking van duurzame energie hebben invloed op het elektriciteitsnet. (bron: Netbeheer Nederland). Net-verzwaring kan noodzakelijk zijn als veel huishoudens om energie te besparen (switch van aardgas naar elektriciteit) overstappen op (hybride) warmtepompen, elektrisch koken, zonnepanelen of elektrisch rijden. Het verzwaren van het net is een langdurig proces en vaak wordt er pas gestart met uitbreiding van het net als er sprake is van netcongestie – te laat dus. Het is van belang om de netbeheerder structureel te betrekken bij de opgaves. We zetten dan ook in op een proactieve samenwerking met Stedin om knelpunten te voorkomen of vroegtijdig te onderkennen en stimuleren innovatie op het gebied van energie infrastructuur (o.a. met inzet van smart grids, opslag en lokaal energie delen). Daarnaast gaan we actief communiceren over de voorkeursvariant uit de Transitievisie Warmte zodat woningeigenaren, bedrijven, VVE's en anderen hun investeringen (ook in de tijd) daarop aan kunnen passen.

Aanpak Woningen

2. Aanpak Woningen

In 2030 willen we in Dordrecht alle woningen met een EFG-label uitgefaseerd hebben en ook nog eens een bijdrage leveren aan 30% energiebesparing. Dit is een flinke opgave die veel vraagt van de eigenaren van de panden. In de aanpak verdelen we de woningen onder in: particuliere koopwoningen, particuliere huur, sociale huur en Verenigingen van Eigenaren (inclusief gespikkeld bezit huur/koop). Dit heeft vooral te maken met de eigendomssituatie. Dit bepaalt namelijk waar het initiatief ligt bij de verduurzaming, het handelingsperspectief van de bewoners, mate van beïnvloeding en ondersteuning door de gemeente, wijze van communiceren etc. Een speciale doelgroep zijn de monumenten.

2.1 Kerngegevens

Uitsplitsing woningen

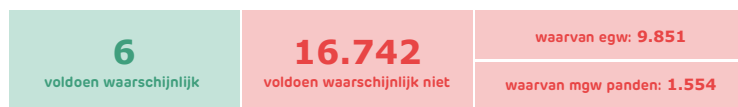
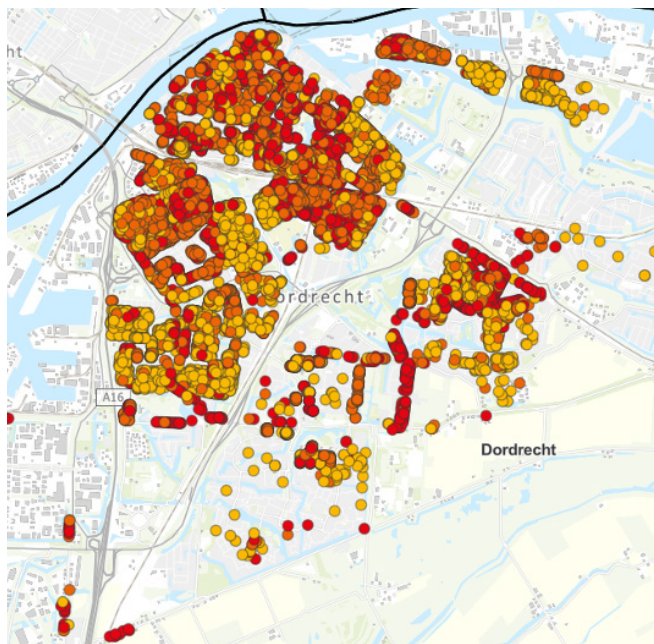
• Woningen totaal _____	(inclusief 2825 monumenten) 57.874
Waarvan grondgebonden _____	32.482
Waarvan meergezinswoningen _____	25.392
<i>Onderverdeeld naar eigendom</i>	
• Particuliere koopwoningen : _____	29.953
Waarvan grondgebonden _____	23.921
Waarvan meergezinswoningen _____	6.032
• Particuliere huur: : _____	12.777
Waarvan grondgebonden _____	4.529
Waarvan meergezinswoningen _____	8.248
• Sociale huur: : _____	14.574
Waarvan grondgebonden _____	3.972
Waarvan meergezinswoningen _____	10.602
<i>Verenigingen van Eigenaren</i>	
• Woningen VvE - particulier: _____	6.032
Aantal panden _____	1.093
• Woningen VvE - particulier: _____	3.150
Aantal panden _____	230

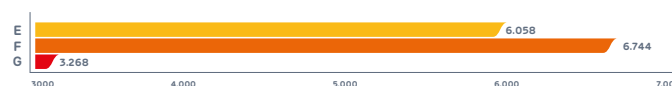
Geografische verdeling EFG- labels

In Dordrecht hebben we circa 16.750 woningen met een EFG label (geldig/op basis van bouwjaar). Dit is exclusief de monumenten, omdat voor monumenten een energielabel niet verplicht is. Woningen met een laag energielabel, zijn slecht geïsoleerd (dak, spouw en dak) en hebben vaak nog enkel glas. Deze woningen voldoen daarmee niet aan de standaard en de eisen om over te stappen op het warmtealternatief. Verder bieden deze woningen weinig comfort en in de huidige energiecrisis is de slechte energetische kwaliteit de oorzaak van een hoge energierekening bij de huishoudens in Dordrecht. Een eerste analyse (kaartje) laat zien dat de meeste EFG woningen zich veelal bevinden in Dordt West, in de Binnenstad, de Noordflank en het Reeland. Het zijn de wijken met een grote voorraad oude woningen (voor 1945; 50- jaren bouw).

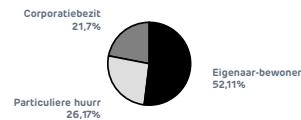
Alle EFG-labels Dordrecht (excl monumenten)

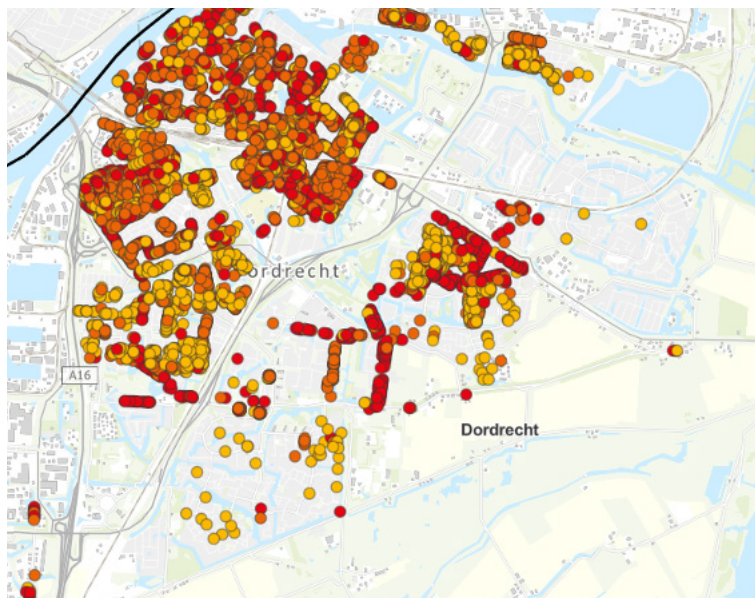
Energielabels

Eigendomssituatie

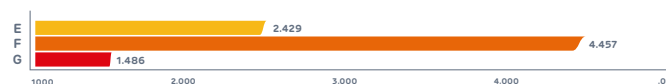

EFG-labels particuliere woningeigenaren (grondgebonden en VvE's)

egw: 6.883		mgw: 1.859
De standaard (bouwjaar >= 2005 of afgemeld energielabel A of beter)		
0 voldoen waarschijnlijk	8.742 voldoen waarschijnlijk niet	waarvan egw: 6.883
		waarvan mgw panden: 695

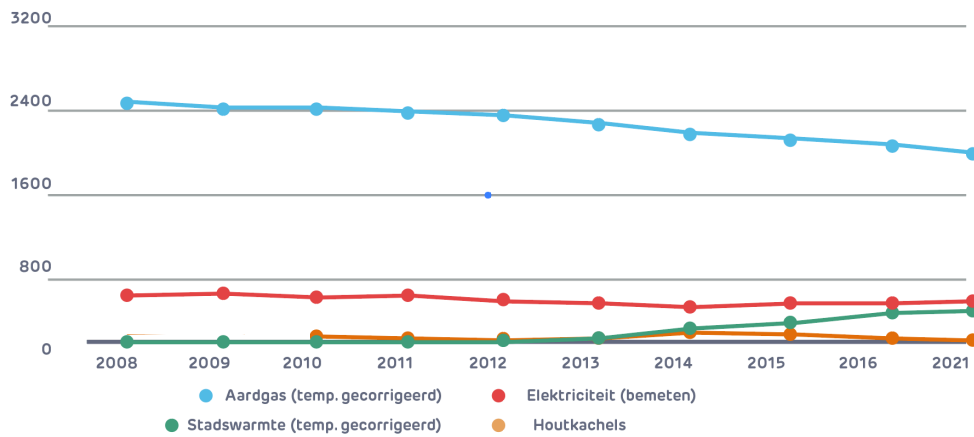
Energielabels

Energieverbruik huishoudens

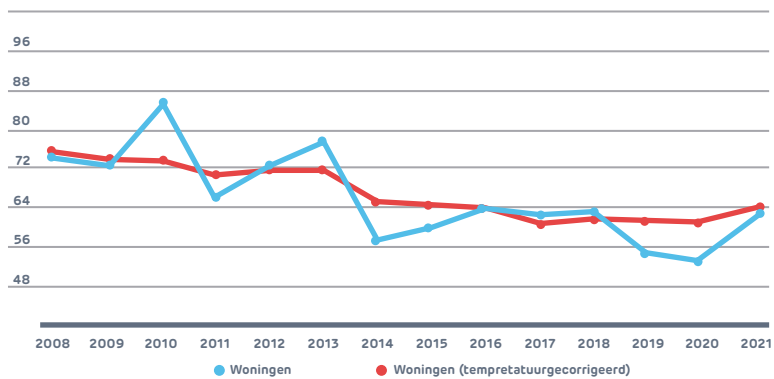
De huishoudens in Dordrecht verbruiken in 2021 in totaal 60,5 miljoen m³ gas en 142 miljoen kWh aan elektriciteit. Cijfers voor 2022 zijn nog niet beschikbaar, maar landelijk is door de energiecrisis in 2022 het aardgasverbruik in woningen met 15% gedaald (bron: CBS). Het elektriciteitsverbruik is sinds 2019 gestegen; het gevolg van het thuiswerken in de coronacrisis en mogelijk de elektrificatie (opladen auto; koken op inductie; (hybride) warmtepomp). Vanaf 1 juli 2018 is aardgasloos bouwen verplicht.

Energieverbruik Woningen Dordrecht (in TJ)

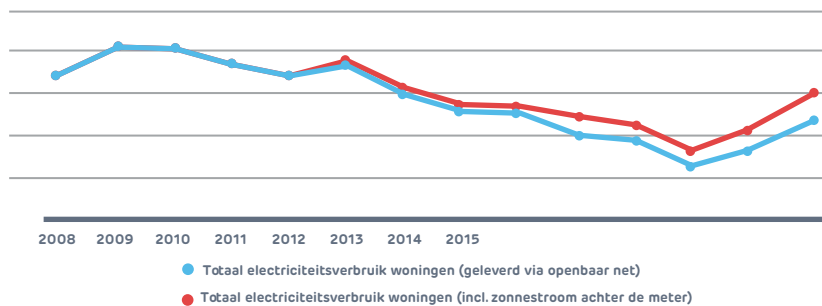
Bron: Meerdere bronnen | 2008 - 2021

Totaal gasverbruik woningen Dordrecht (miljoen m³)

Bron: Berekening RVO | 2008 - 2021

Totaal elektriciteitsverbruik woningen Dordrecht (miljoen kWh)

Bron: Berekening RVO | 2008 - 2021

2.2 Uitwerking actielijnen

Aan de hand van de voorraad EFG-woningen 'kleuren' we de actielijnen in. We maken hiervoor onder meer gebruik van het isolatieprogramma van Dordrecht waarin 'de werkvoorraad' tot 2040 is bepaald en de activiteiten voor de periode 2023-2026 zijn beschreven (NIP). Er hoort wel een disclaimer bij. Het levert een mate van schijnnaauwkeurigheid op want het aantal woningen zal een overschatting zijn omdat we uitgaan van zowel geldige als 'geschatte' labels. Maar de komende jaren ontstaat een steeds completer beeld van de geldige labels. De bekende geldige labels worden gebruikt om verdere focus aan te brengen daar waar we concreet aan de slag gaan.

Als we alle EFG-labels in 2030 uitgefaseerd hebben kan dit mogelijk een besparing opleveren van circa 15 miljoen m³ aardgas. Dit is een besparing van 25% ten opzichte van 2021. We nemen hierbij aan dat het verduurzamen van een woning 900 m³ aardgas bespaart. We gaan de komende jaren de resultaten bijhouden en rapporteren.²

Energieverbruik huishoudens

De huishoudens in Dordrecht verbruiken in 2021 in totaal 60,5 miljoen m³ gas en 142 miljoen kWh aan elektriciteit. Cijfers voor 2022 zijn nog niet beschikbaar, maar landelijk is door de energiecrisis in 2022 het aardgasverbruik in woningen met 15% gedaald (bron: CBS). Het elektriciteitsverbruik is sinds 2019 gestegen; het gevolg van het thuiswerken in de coronacrisis.

² Ter illustratie: een tussenwoning zonder enige isolatie kan 900 m³ aan gas besparen (berekening volgens Milieucentraal) als de vier bouwdelen geïsoleerd worden (van enkel naar HR++; dak- vloer en spouwmuurisolatie). Enkel glas vervangen door HR++ levert tussen 240 en 370 m³ aan besparing van aardgas op per jaar (berekeningen Milieucentraal)

Actielijn 1: Lokaal Isolatieprogramma (LIP): isoleren van koopwoningen met (D) EFG-labels

Binnen deze actielijn richten we ons op eigenaren van een koopwoning met een (D) EFG-label en een lage WOZ-waarde. Deze woningen treffen we vooral aan in de wijken/ buurten met een oude woningvoorraad (vooroorlogs/ 50/60 jaren): Crabbehof, Wielwijk Oud-Nieuw Krispijn, het Reeland, Noordflank en De Staart. De regie voor deze actielijn ligt in handen van de gemeente.

Vanuit het Nationaal Isolatieprogramma is volgens de gehanteerde verdeelsleutel voor Dordrecht circa € 7,5 miljoen beschikbaar (het totaalbedrag van toekomstige uitkeringen is nog niet aangekondigd). Voor deze uitkering moeten in totaal 5540 woningen ((D)EFG; 17% van de koopvoorraad) verduurzaamd worden binnen deze actielijn. Het gaat om woningen met een WOZ lager dan € 308.000; 20% mag hier boven zitten. Naast grondgebonden woningen gaat het ook om particulieren in VvE's en gespikkelde complexen. Eind 2028 (met uitstel 2030) dienen deze woningen verduurzaamd te zijn. Dit houdt in dat bij 100% van deze woningen in ieder geval één maatregel (aan 1 bouwdeel) is getroffen.

Ten behoeve van de aanpak hebben we een (meerjarig) Dordtse Isolatie-aanpak (DIA) opgesteld. Dit hebben we samen met de corporaties, HVC, Drechtse Stroom, Energiehulp maar ook met andere partners onder meer uit het sociaal domein opgesteld. We zetten stadsbreed in, maar we zien dat de doelgroep (grondgebonden/VvE's) geconcentreerd is in Dordt West, met een grote voorraad oude woningen. Het programma gebruiken we voor de aanvragen (3 tranches) van de SPUK-uitkering vanuit het Nationaal Isolatieprogramma (NIP).

We kiezen voor een intensieve activering. We zorgen onder meer voor actieve bewonersbegeleiding, inzet van de Energiehulp, begeleiding richting leningen en subsidies, vouchers etc. Verder zetten we in op een 'netwerk' uitvoeringsorganisatie (combinatie van sociaal en fysiek domein) dicht bij de doelgroep.

We gaan zoveel mogelijk van de NIP uitkering inzetten voor concrete isolatiemaatregelen bij deze woningen. De dekking van de personele inzet; advisering; begeleiding bij de financiering etc worden vooralsnog gedekt uit de CDOKE middelen en het programmabudget Energietransitie. Bij de verdere uitwerking moet blijken of dit haalbaar is of dat mogelijk een deel van de inzet uit de NIP middelen moet komen. Als in de praktijk blijkt dat meer begeleiding nodig dan houden we de mogelijkheid open om maximaal 15% van het NIP budget voor deze benodigde begeleiding in te zetten.

De aanvraag voor de 1e tranche is in september ingediend. Het gaat om een bedrag van € 2.2 miljoen voor 1520 woningen. Deze woningen moeten eind 2026 verduurzaamd zijn. We monitoren op aantallen woningen en geïsoleerde bouwdeelen.

Actielijn 2: Isoleren van woningen door verhuurders (circa 8000 woningen)

De regie en uitvoering ligt bij de corporaties en de particuliere verhuurders. Om wettelijk te borgen dat alle slecht geïsoleerde huurwoningen worden verbeterd, gaat het Rijk per 1 januari 2030 wettelijke eisen stellen aan de verhuur van corporatiewoningen en private huurwoningen. In de praktijk betekent dit dat EFG label woningen niet meer verhuurd mogen worden. Dit geldt niet voor huurwoningen met een monumentenstatus.

a: isoleren van woningen door Woonbron en Trivire

Het Rijk (BZK) heeft afspraken gemaakt met Aedes over het goed isoleren van sociale huurwoningen met een slechte energieprestatie. Deze afspraken zijn erop gericht dat de EFG label woningen van woningcorporaties eind 2028 nagenoeg niet meer voorkomen.

De gemeente maakt afspraken (PALT) met Woonbron en Trivire over de uitfasering aan de hand van de meerjarenplanningen. Waarbij ook gekeken wordt naar de plannen voor de uitrol van het warmtenet. Ten aanzien van de gespikkelde VvE's/ gespikkelde straten worden afspraken gemaakt over samenwerking en regie en waar het kan inzet van middelen (NIP). Concreet is de gemeente samen met de corporaties aan de slag gegaan met twee gespikkelde complexen. Hiervoor is in maart 2023 door de Bestuurlijke Taskforce Energiehulp de samenwerkingsovereenkomst uit 2021 herbevestigd.

De lokale PALT-afspraken worden in december 2023 naar verwachting getekend.

b: isoleren van woningen door particuliere verhuurders

De particuliere verhuurders zijn verantwoordelijk en dienen op eigen initiatief hun woningen te verduurzamen. Ze hebben hiervoor tot 2030. De gemeente gaat de huurders en verhuurders informeren en stimuleren aan de slag te gaan. Dit als onderdeel van de campagne Slim Energie Besparen. Verder worden de huurders vanaf 1 juli 2023 juridisch ondersteund vanuit Stichting ContourdeTwern.

Vooralsnog gaan we niet actief aan de slag met deze doelgroep, behalve in Crabbehof als onderdeel van de wijkaanpak. Ook in eventuele gespikkelde straten/complexen worden zij betrokken.

Het 2e kwartaal van 2024 evalueren we de resultaten van Stichting ContourdeTwern.

Actielijn 3: Versneld isoleren koopwoningen op eigen initiatief

De meeste eigenaren van koopwoningen moeten op eigen initiatief aan de slag. Gelukkig hebben heel veel eigenaren hun woning al verduurzaamd of zijn daar mee bezig. De afgelopen jaren hebben we voor deze doelgroep meerdere collectieve acties georganiseerd. Verder bieden we de Stimuleringslening Energiezuinig Wonen aan. Wel zal een klein deel van deze groep mogelijk toch onder actielijn één geplaatst worden omdat als gevolg van de energiecrisis en de inflatie de zelfredzaamheid van een deel van deze doelgroep toch een stuk kleiner is en de NIP een breder bereik heeft (20% mag een WOZ hoger dan €308.000). Binnen actielijn 3 organiseren we ook de komende jaren collectieve acties en handelingsperspectief als onderdeel van de Campagne Slim Energie Besparen; communicatie zal zoveel mogelijk op maat plaatsvinden. We stemmen de boodschap af op de ontvanger. We kijken naar leefstijlen, culturele achtergrond etc. Verder is er een digitaal energieloket beschikbaar en organiseren we de Duurzame Huizenroute.

a: versneld isoleren van koopwoningen met een EFG-label

Het streven van deze actielijn is het versnellen van de isolatie van deze woningen op eigen initiatief. Met de inzet van collectieve inkoopacties in combinatie met laagdrempelige, breed toegankelijke financiering en subsidie die landelijk wordt aangeboden en de gemeentelijke stimuleringslening energiezuinig wonen. Verder stimuleren we initiatieven in straten en buurten.

b: versneld isoleren van appartementen met een EFG-label.

Het streven van deze actielijn is het versnellen van de isolatie van de VvE's op eigen initiatief. We gaan hier actief op inzetten. Er wordt landelijk een laagdrempelige, breed toegankelijke financiering en subsidie aangeboden. In de praktijk vraagt deze groep echter om specifieke ondersteuning omdat niet alle VvE's in de basis goed functioneren en het verduurzamingstraject complex is. En vaak hebben VvE's in hun Meerjarenonderhoudsprogramma's (MJOP) niet gespaard voor verduurzamingsmaatregelen..

c: isoleren naar aardgasvrij/ ready voor woningen met D/C/B labels

In de periode tot 2030 richten we ons niet alleen op de energetisch slechte woningen maar ook op de woningen die nog niet aardgasvrijready zijn. Eigenaren kunnen inspelen op natuurlijke vervangingsmomenten; bij aankoop van woning etc. We willen banken en makelaars hier een rol in laten spelen. Daarnaast kunnen eigenaren bijvoorbeeld deel nemen aan de collectieve inkoopacties.

d: monumenten

Monumenten bepalen in grote mate het karakter van Dordrecht. Ze vormen circa 2% van de totale woningvoorraad. Om ze toekomstbestendig te maken is het belangrijk dat monumenten worden verduurzaamd. Voor de monumenten en beeldbepalende panden in Dordrecht wordt een apart plan van aanpak opgesteld. Dit vanwege de afwijkende kaders die gelden voor monumenteigenaren om aanpassingen te doen aan het gebouw. Bij de verduurzaming van een monument gaat het meestal om maatwerk en is een omgevingsvergunning nodig. Verder geldt voor monumenten geen verplichting voor een energielabel. Dit betekent dat het indicatief afgegeven label niet omgezet hoeft te worden naar een definitief label bij verkoop. De aanpak is extra complex door het gemengd gebruik en sprake is van huur/VvE.

Actielijn 4: Samen energie besparen met laagdrempelige maatregelen/ plan van aanpak Energiehulp voor huishoudens

Binnen deze actielijn gaat het om circa 10.000 huishoudens. Het betreft de huishoudens die in aanmerking komen voor een energietoelage van Rijk (2022/2023) en gemeente. Een groot deel van deze mensen woont in een slecht geïsoleerde woning; veelal huur. Met de actielijnen 1 tot met 3 willen we het verduurzamen van deze woningen versnellen. Met laagdrempelige kleine energiebesparende maatregelen in huis en aanpassing van gedrag is voor veel huishoudens nog energie te besparen. Sinds september 2022 zetten we de energiehulpen in. De Energiehulp helpt mensen achter de voordeur met tips en het aanbrengen van kleine maatregelen. Verder assisteren zij bij een witgoedregeling. Deze regeling maakt het mogelijk om een oude energieslurpende koelkast om te ruilen voor een nieuwe. Energiehulp Dordrecht is landelijk een voorbeeld hoe huishoudens met energiearmoede op een effectieve manier geholpen kunnen worden. Inmiddels zijn al meer dan 2000 huisbezoeken afgelegd.

De gemeente heeft in totaal circa € 3.868.000 ontvangen om deze doelgroep te ondersteunen; uitgekeerd in drie tranches. Naar aanleiding van de laatste uitkering van € 1.7 miljoen hebben we het plan van aanpak Energiehulp voor huishoudens (uit oktober 2022) herijkt inclusief de middelen. We gaan in ieder geval tot en met de winter van '23/'24 op deze wijze hulp bieden en indien nodig kunnen we het nog voortzetten. De Energiehulp blijft tot eind 2025 beschikbaar. Uiteindelijk willen we rond de 2800 huisbezoeken afleggen. Daarnaast hebben we middelen gereserveerd voor een vervolg van de witgoedregeling. De huidige regeling zal eerst worden geëvalueerd.

Alle huisbezoeken worden geregistreerd. De Energiehulp rapporteert maandelijks hun bevindingen over huur/koop, aangebrachte maatregelen, wel/geen enkel glas, de staat van het witgoed.

De uitvoering van de actielijn is georganiseerd via de uitvoerende Taskforce Energiehulp. De bestuurlijke taskforce is opdrachtgever.

2.3 Agenda 2023-2024

De agenda 2023-2024 ondersteunt de vier actielijnen (doelgroepgericht) en de wijkaanpak voor Crabbehof (wijkgericht). De agenda is adaptief. Het geeft nu vooral een goed overzicht van de activiteiten voor 2023/2024. Met de activiteiten zijn we al gestart of starten we op korte termijn, We gaan echter inspelen op actualiteiten, nieuwe ontwikkelingen, kansen etc. En door de bijdrage van het Rijk in de uitvoeringskosten (CDOKE) kunnen we daarnaast over de gehele breedte versnellen wat weer leidt tot nieuwe activiteiten. De agenda wordt hier jaarlijks op aangepast. De campagne Slim Energie Besparen loopt als een rode draad door de agenda.

Opstellen Projectplan Lokaal Isolatie Programma:

We stellen een projectplan op voor de aanpak van de 5540 woningen die verduurzaamd moeten worden (minimaal één maatregel aan bouwdeel). De hoofdlijnen zijn geschetst in de Dordtse Isolatie Aanpak, die als basis is gebruikt voor de aanvraag van de NIP-gelden. In het projectplan worden onder meer de volgende onderdelen uitgewerkt:

1. wijze van activeren van de doelgroep: daarbij onderscheid tussen grondgebonden en (gespikkelde) VvE's;
2. communicatie: campagne Slim Energie Besparen, digitaal loket, fysiek loket;
3. het ontzorgingsaanbod voor grondgebonden woningen: advies, begeleiding, collectieve inkoop etc.;
4. ondersteuningsaanbod voor VvE's: maatwerkadvies; begeleiding etc. Hiervoor wordt een apart plan van aanpak opgesteld;
5. financiële ondersteuning door middel van vouchers: uitwerking van de verschillende vergoedingen;
6. Planning, fte's en financiële dekking.

Het projectplan is eind 2023 gereed.

Opstellen (Pre-) SMP

Om uiteindelijk aan de slag te gaan met het grootschalig verduurzamen van woningen is een Soortenmanagement Plan nodig. Aanleiding is de uitspraak van de Raad van State dat voorafgaand aan het na-isoleren van spouwmuren ecologisch onderzoek nodig is om vast te stellen of er vleermuizen aanwezig. Dit betekent dat een individuele woningeigenaar zelf onderzoek moeten laten uitvoeren. De kosten hiervoor zijn hoog. De verwachting is dat de eigenaar zijn spouwmuren dan niet laat vullen. De gemeente gaat woningeigenaren ontlasten door gebiedsontheffing aan te vragen met een soortenmanagementplan (SMP). De doorlooptijd van het laten opstellen van een SMP is echter circa twee jaar. Als onderdeel van dit traject laten we een Pre-SMP opstellen, waarmee een tijdelijke gebiedsontheffing kan worden aangevraagd. De provincie biedt de kaders voor een pre SMP (voor 1-1-2024). Met een pre-SMP kunnen alleen particuliere/grondgebonden woningeigenaren direct aan de slag. Het SMP gaat uiteindelijk gelden voor het gehele grondgebied van Dordrecht. Het aanbestedingstraject wordt gestart in het najaar van 2023. De verwachting is dat er in Q1 2024 gestart kan worden met het laten opstellen van het (pre-)SMP. De verwachting is dat het pre-SMP rond de zomer van 2024 beschikbaar is.

Doorontwikkeling team Energiehulp:

Het team Energiehulp is ondergebracht bij de Stichting voor de Werkplaats (bij Het Vogelnest). Het team bestaat in de basis uit 5 fte en wordt tot eind 2025 gefinancierd uit de SPUK-uitkering energiearmoede. Het team wordt het komende winterseizoen nog ingezet voor huisbezoeken ten behoeve van tips en kleine energiebesparende maatregelen. Daarnaast zien we een mogelijke rol van het team bij de uitvoering van het Lokaal Isolatie Programma als onderdeel van de activeringscampagne: Energiehulp is laagdrempelig, bekend en vertrouwd. Dit gaan we verder verkennen, waarbij we ook kijken naar de organisatorische inbedding van het team. De verkenning vindt komend half jaar plaats.

Betere informatie en ondersteuning energiebesparing online en telefonisch

De informatievoorziening is tot eind 2023 ondergebracht bij het Regionaal Energieloket. Het zijn in de praktijk drie loketten: een loket voor particuliere woningeigenaren, het VvE-loket en het zakelijk loket. Verder kan gebruik worden gemaakt van TVW-tool. Hier kan op postcodeniveau informatie opgehaald worden over de toekomstige warmtevoorziening. Het energieloket wordt in regionaal verband opnieuw aanbesteed. Doel is een nieuwe basisvoorziening per 1 januari 2024. Tegelijkertijd wordt in eigen beheer een platform gebouwd onder de naam www.duurzaam-drechtsteden.nl/naam-gemeente, waar we vanaf de Dordtse website dordtduurzaam.nl naar verwijzen. Deze plekken gaan zorgen voor betere informatievoorziening over mogelijkheden om je huis te besparen. Gereed: 1-1-2024.

Ontwikkeling fysieke loket(ten)

Voor het bereiken en ondersteunen van bewoners is het voor het Lokaal Isolatieprogramma van belang om één of meerder fysieke loketten te hebben. Het schaalniveau waarop een 'fysiek loket' functioneert is met name van belang, omdat de doelgroepen die we willen bereiken erg divers zijn. Er zijn verschillende verschijningsvormen van fysieke loketten voor ondersteuning bij energiebesparing. De Woonwijzerwinkel zoals die bijvoorbeeld in Rotterdam bestaat, zou voor de 'top' van de doelgroep goed kunnen functioneren (hoog inkomen, doe-het-zelvers, veel eigen initiatief).

Aan de andere kant zijn er doelgroepen die meer hulp kunnen gebruiken, zoals woningeigenaren met een laag inkomen die niet uit zichzelf isoleren (doelgroep Lokaal Isolatie Programma) Dit vraagt om ondersteuningspunt dichtbij, in de wijk of straat. Dit kan een voorbeeldwoning zijn, een mobiele baristabar, pop-upwinkel, bakfiets: een plek voor een goed, laagdrempelig gesprek. Samen met onder meer experts uit het sociaal domein bepalen we de juiste verschijningsvorm. Dit kan meerdere fysieke loketten opleveren.

Het voorstel hiervoor ronden we het eerste kwartaal 2024 af en de fysieke loketten kunnen vanaf dan worden ingezet in de wijken waar we aan de slag gaan met het Lokaal Isolatieprogramma.

Subsidieregeling Buurtinitiatieven

Met de campagne Slim Energie Besparen gaan we buurten en straten stimuleren samen aan de slag te gaan met de verduurzaming van hun woning. Hierbij willen we (financiële) ondersteuning bieden. Initiatiefnemers kunnen subsidie aanvragen om bijvoorbeeld een informatieavond te organiseren; energieadvies in te winnen, acties te organiseren (inkoop; warmtecamera etc). We willen zoveel mogelijk gebruik van de dynamiek in de stad. De subsidie is niet bedoeld voor maatregelen aan de woning.

De concept-regeling is eind eerste kwartaal 2024 gereed, waarna buurtbewoners hier gebruik van kunnen maken.

Evaluatie Stimuleringslening Energiezuinig Wonen

Vanaf oktober 2021 staat de Stimuleringslening Energiezuinig Wonen open voor particuliere woningeigenaren. Woningeigenaren kunnen tegen een aantrekkelijke rente van 1,5% (vast) geld lenen om de woning te verduurzamen. De uitvoering hebben we ondergebracht bij SVn. In totaal is € 3 miljoen beschikbaar, waarvan een groot deel inmiddels is uitgeleend. Voor een groot deel van de woningeigenaren geldt dat de energiebespaarlening van het Warmtefonds een aantrekkelijk alternatief is. Tot € 60.000,- verzamelinkomen geldt 0%. En de leningbedragen variëren van € 1000,- en maximaal € 71.000,-; voor de SEW is het minimum € 2.500,- en het maximum € 25.000,-. De verwachting is dat eind dit jaar het beschikbare plafond is bereikt en we geen nieuwe aanvragen meer in behandeling kunnen nemen. We gaan de regeling SEW evalueren, waarbij de centrale vraag is of de regeling voor een bepaalde doelgroep nog in een behoefte voorziet, al dan niet aangepast. Evaluatie is 2e kwartaal 2024 gereed, waarna we met een voorstel komen.

Plan van aanpak Energiebesparing Monumenteigenaren

Voor ondersteuning van monumenteigenaren wordt een plan van aanpak en een ondersteuningsprogramma opgesteld. Vooruitlopend starten we in het najaar 2023 met een communicatiecampagne om de inwoners en eigenaren op de hoogte te stellen van de mogelijkheden van zonne-energie in beschermd stadsgezicht (historische binnenstad en 19e-eeuwse schil). De daken zijn in kaart gebracht en de eigenaren en inwoners kunnen op www.zonnedakje.nl/dordrecht de mogelijkheden voor hun adres opzoeken. Het plan van aanpak is eind 4e kwartaal 2023 gereed en de aanpak die we daarin vastleggen start in 2024.

Project Verduurzaming gemengde complexen

We gaan samen met Trivire en Woonbron aan de slag met twee gespikkelde complexen. Dit heeft de Bestuurlijke Taskforce Energiehulp concreet vastgelegd in een convenant dat in maart 2023 is getekend. Eerder is hier al in 2021 een samenwerkingsovereenkomst voor getekend. De afspraken worden onder deel van de PALT-afspraken. In het vierde kwartaal 2023 wordt een projectleider aangesteld door de corporaties. De gemeente draagt hier financieel aan bij. Dekking vindt plaats uit het budget Energiearmoede.

Het project kent drie actielijnen: bewustwording (Eigenwijck), Energiehulp en verduurzamingsmaatregelen. In de eerste actielijn zullen er activiteiten in de VvE worden georganiseerd om het bewustzijn en het draagvlak voor verduurzaming te vergroten. Een voorbeeld hiervan is een workshop 'koken op inductie'. In de tweede actielijn zal de Energiehulp Dordrecht actief langs de deuren gaan om bewoners 1. Energiehulp aan te bieden 2. bewust te maken en te activeren zelf een keuze te maken. De laatste actielijn bevat de echte verduurzamingsmaatregelen en de stappen daarna. Hieronder valt ook de businesscase/ het financieringsaanbod voor de VvE en specifiek de koopwoningeigenaren.

Dit project dient als input/voorbeeld voor de rest van de gespikkelde complexen in Dordrecht. Aan de hand van deze pilot wordt hiervoor een Draaiboek opgesteld die continue wordt aangepast/aangevuld met lessen uit de pilot en input van de bewoners. De planning is om eind 2023/begin 2024 te starten met deze aanpak.

Plan van aanpak voor Vereniging van Eigenaren

We gaan een plan van aanpak en een ondersteuningsprogramma opstellen voor particuliere VvE's. De focus ligt in eerste instantie op VvE's in complexen met EFG labels, VvE's in startwijken warmtenet en VvE's in een actieve stand. Het plan is om een procescoördinator in te huren die ervaring heeft met verduurzamingstrajecten in particuliere VvE's. Een procescoördinator kan een aantal VvE's intensief begeleiden in hun traject tot het nemen van verduurzamingsmaatregelen.

Het plan van aanpak is einde 1e kwartaal 2024 gereed.

3. Aanpak Bedrijven en maatschappelijk vastgoed

3. Aanpak Bedrijven en maatschappelijk vastgoed

De aanpak focust op de energie die nodig is om het gebouw te verwarmen en te koelen. Daarbij is het belangrijk om te constateren dat de eigenaar van het gebouw niet altijd de gebruiker is.

De energie die nodig is voor bedrijfsprocessen is geen onderdeel van de aanpak. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de energie die nodig is voor de productie van materialen of mobiliteit. In de praktijk zal dit onderscheid niet snel gemaakt worden, omdat een integrale aanpak voorop staat, zeker in de werkwijze van de OZHZ bij vergunningverlening en toezicht. Zeker in geval energie en mobiliteit zijn opgenomen in de vergunning. Verder is mobiliteit onderdeel van de brede aanpak klimaatneutraal.

Meer dan bij woningen gelden er voor bedrijven regels waar zij zich aan moeten houden. Zo kennen we de informatieplicht/energiebesparingsplicht voor bedrijven. Deze verplichting geldt voor bedrijven met een verbruik groter dan 50.000 kWh of 25.000 m³ aardgas. Verder moeten kantoren vanaf 1 januari 2023 minimaal een label C hebben.

Voor utiliteitsgebouwen (winkels, horeca, kantoren, zorginstellingen etc) komt het Rijk met een verplichte eindnorm die vanaf 2030 gaat gelden en waaraan de energieprestaties van alle gebouwen moeten voldoen. De eindnorm komt nu waarschijnlijk ongeveer uit op het huidige energielabel A++ of A+++. Bij het verduurzamen van een gebouw kan de eigenaar nu gebruik maken van de renovatiestandaard. Dit is een vrijwillige richtlijn.

Naast wat bedrijven wettelijk moeten, willen we ook inspireren en stimuleren. Dit willen we doen met de inzet van de koplopers in Dordrecht en goede voorbeelden. Denk hierbij aan de Duurzaamheidsfabriek en de Stadsboerderij Weizigt.

Voor het gemeentelijk vastgoed is een aparte routekaart beschikbaar. In 2022 zijn we gestart met een pilot met zes gebouwen die een hoog verbruik en/of een laag energielabel hebben: de Sportboulevard, Maria Montessorilaan 3, Wijkcentrum Sterrenburg, Museum Van Gijn en Kerkeplaat 3 en Duurzaamheidscentrum Weizigt. In deze collegeperiode staan nog zeventien gebouwen op de agenda om verduurzaamd te worden. Voor zeven gebouwen is recent subsidie aangevraagd in het kader van de Subsidieregeling Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed.

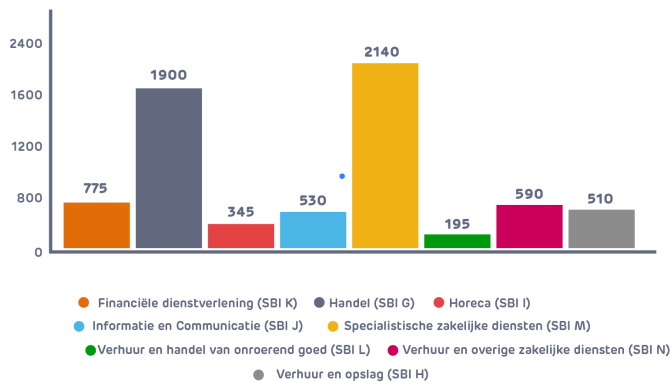

3.1 Kerngegevens

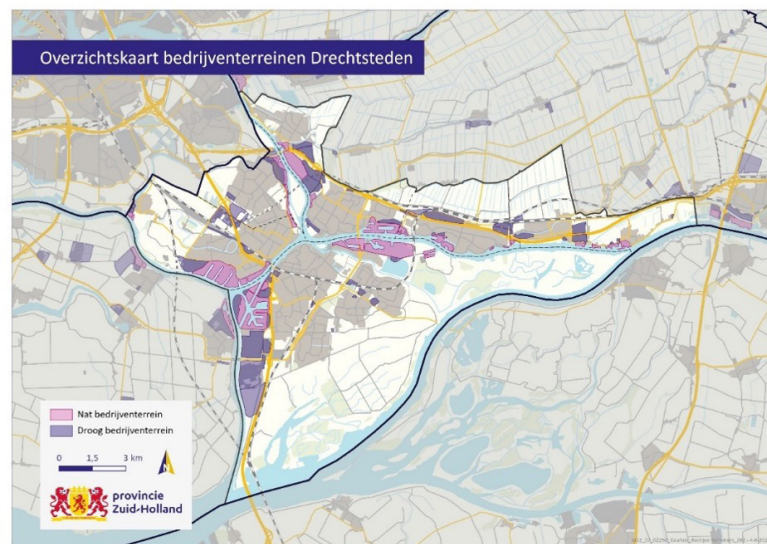
Aantal bedrijven

Bedrijven	9458
• Op bedrijventerreinen	1465
• Buiten bedrijventerreinen	6271
• Binnenstad	1722
• Kantoren > 100m2	783

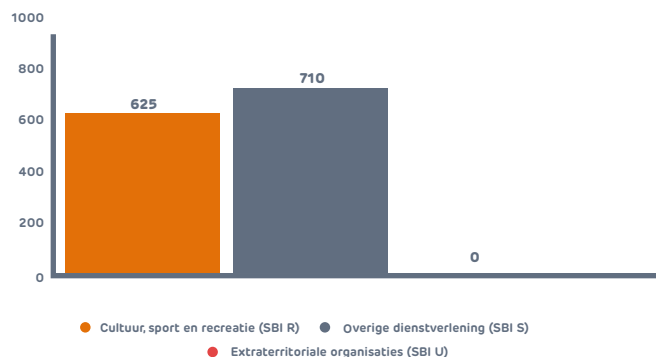
Aantal vestigingen Commerciële Dienstverlening Dordrecht, aantal

Bron: CBS | 2021

Aantal vestigingen Publieke Dienstverlening Dordrecht, Aantal

Bron: CBS | 2021

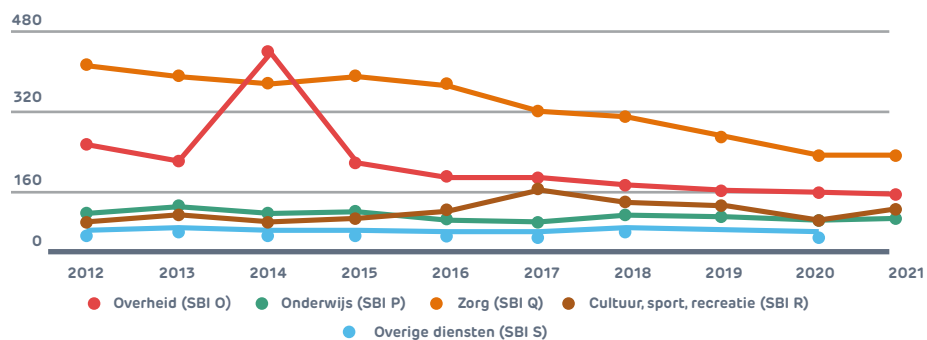
1E Merwedehaven + Oostpoort	DORDRECHT	Rondweg	DORDRECHT
2E Merwedehaven	DORDRECHT	Visserdijk	DORDRECHT
3E Merwedehaven	DORDRECHT	Amperestraat	DORDRECHT
Amstelwijk-West	DORDRECHT	Weeskinderendijk	DORDRECHT
DORDTSE KIL I	DORDRECHT	Wilheminahaven (Dordrecht)	DORDRECHT
DORDTSE KIL II	DORDRECHT	Gravendeelsdijk E.O.	DORDRECHT
EG-/Ploegstraat	DORDRECHT	Handelskade (Dordrecht)	DORDRECHT
Glazenstraat	DORDRECHT	Duivelseiland	DORDRECHT
Julianahaven	DORDRECHT	Businesspark Amstelwijk-Oost	DORDRECHT
Krabbegors	DORDRECHT	Groene Zoom	DORDRECHT
Krabbepolder	DORDRECHT	Dordtse Kil III	DORDRECHT
Louterbloemen	DORDRECHT	Distripark Dordrecht	DORDRECHT

Energieverbruik commerciële en publieke dienstverlening

Onderstaande grafieken geven inzicht in de bijdrage van bedrijven en publieke dienstverlening aan het energieverbruik. Over het algemeen daalt het energieverbruik, met een lichte stijging in 2021 (coronacrisis). De verwachting is dat 2022 weer een daling laat zien als gevolg van de energiecrisis.

Energieverbruik naar maatschappelijke sector

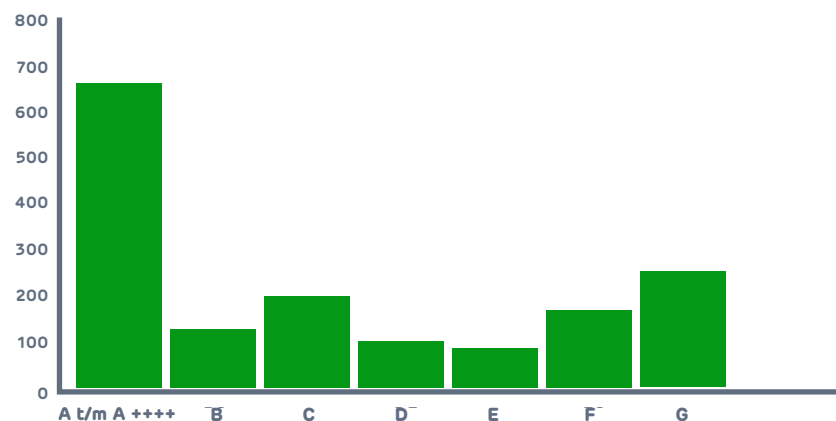
Dordrecht (TJ)

Bron: Bijschattingen RVO | 2012 - 2021

Energie labels Utiliteitsgebouwen

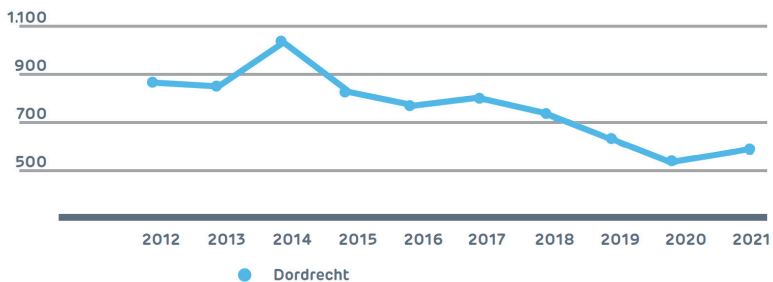
Dordrecht, Aantal

Bron: RVO - Registratiesysteem voor energielabels van utiliteitsgebouwen | 2022

Energieverbruik Publieke dienstverlening (aardgas, elektriciteit)

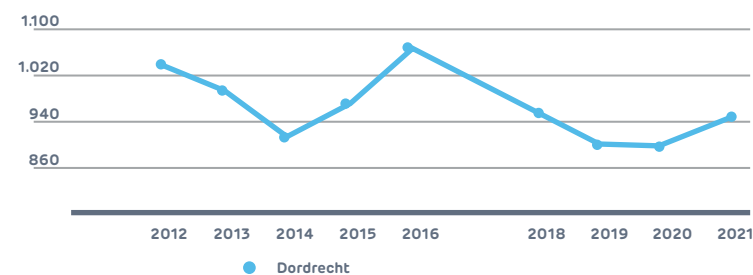
Dordrecht (TJ)

Bron: Bijschattingen RVO | 2012 - 2021

Energieverbruik Commerciële dienstverlening (aardgas, elektriciteit)

Dordrecht (TJ)

Bron: Bijschattingen RVO | 2012 - 2021

3.2 Twee sporen: handhaven en stimuleren

In lijn met de e-agenda van de OZHZ kiezen we voor twee sporen: het handhaven van wet en regelgeving en het stimuleren van bedrijven om voortvarend aan de slag te gaan met het verduurzamen van het pand en extra bovenwettelijke stappen te zetten.

We gaan het handhavingsspoor en stimuleringspoor, apart en in samenhang, versterken. We blijven inzetten op het handhaven van bedrijven en maatschappelijke organisaties, maar tegelijkertijd gaan we intensiever inzetten op het stimuleren van bedrijven en maatschappelijk organisaties om extra stappen te zetten. Dit doen we branchegewijs, maar daarnaast richten we ons op bedrijfsterreinen. Dit gaan we doen in samenwerking met bedrijven en externe partners. En we betrekken daar de vastgoedeigenaren bij.

Handhaven

In deze periode handhaaft de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid binnen de e-Agenda en het werkprogramma de energiebesparingsplicht. Vanaf de inwerkingtreding van de informatieplicht/energiebesparingsplicht in 2019 gaan we uit van 761 energierelevante bedrijven (opgave RVO). Dit zijn niet-vergunningplichtige bedrijven, zoals scholen, metaalbewerkers, drukkerijen of detailhandel.

Vanaf 1 juli 2023 is de huidige energiebesparingsplicht uitgebreid met 46 vergunningplichtige Dordtse bedrijven. Alle grootverbruikers in Dordrecht maken hier deel van uit. Het beoordelen en controleren gaat veel extra tijd kosten. Hiervoor stelt het rijk extra middelen aan de OZHZ beschikbaar. De middelen worden ingezet op additioneel toezicht op energiebesparing. Op uiterlijk 1 december 2023 aanstaande moeten bedrijven die een energiebesparingsplicht hebben opnieuw rapporteren.

Verder handhaaft de OZHZ op de label C verplichting bij kantoren groter dan 100 m². Het gaat in totaal om 114 kantoren die nog geen C-label hebben. Dit is 22% van de labelplichtige bedrijven.

Stimuleren

De gemeente neemt de regie op het stimulerende spoor, maar in nauwe samenwerking met de OZHZ. Hiermee willen we het stimulerende spoor steviger neer zetten en de focus leggen op ondersteuning en ontzorging bij bedrijven. Daarbij richten we ons vooral op bovenwettelijke maatregelen; de extra stappen die nodig zijn om aan de gemeentelijke doelstellingen te voldoen.

Stimuleren doen we langs drie verschillende lijnen:

- Branche-aanpak
- Bedrijventerreinaanpak
- Platform Duurzame Bedrijven

Branche-aanpak

Een branche-aanpak maakt een meer gericht collectief aanbod mogelijk. Voor bedrijven heeft het voordelen; ze kunnen gebruik maken van elkaars ervaringen en kennis. Voorbeelden van een branche zijn horeca, retail, zorg, bouw en zakelijke dienstverlening etc. Elk jaar bepalen we met de OZHZ welke branche (s) aan bod komen. Voor 2023/2024 ligt de nadruk op de sportverenigingen met een eigen accommodatie en de zorginstellingen.

Sport

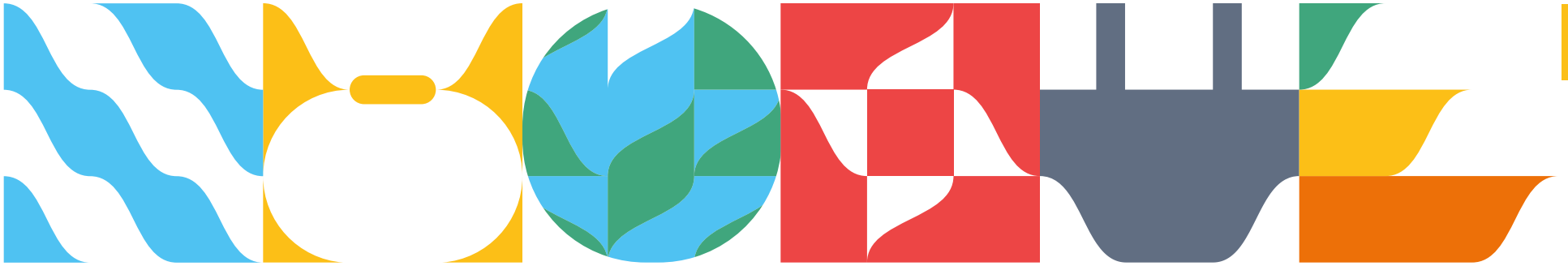
Al voor de coronacrisis zijn we gestart met de ondersteuning van sportverenigingen met een eigen accommodatie. Via een 'uitvraag' door middel van een enquête hebben we dit jaar een doorstart gemaakt. Aan de hand van de resultaten hebben we een ontzorgingstraject aangeboden aan de verenigingen die hier nadrukkelijk om vroegen. Er zijn uiteindelijk tien scans uitgevoerd. Met de scans kunnen de verenigingen nu vervolgstappen zetten. Ook hier bieden wij begeleiding. Ook kunnen verenigingen gebruik maken de subsidieregeling Renovatie en/of Nieuwbouw Verenigingsgebouwen door Sportverenigingen. Door met de regeling richting te geven aan verduurzaming van accommodaties wordt gewaarborgd dat de sportaccommodaties toekomstbestendig gerenoveerd worden. Met de vervanging van de verlichting op de buitensportvelden door LED verlichting zorgen we voor een verlaging van de energierekening.

Zorginstellingen

Intramurale zorgorganisaties in de regio Zuid Holland-Zuid sluiten samen met de regiogemeenten in november 2023 een Convenant Verduurzaming Zorg af om samen te werken aan duurzame bedrijfsvoering. Hiermee versnellen de instellingen de aanpak voor energiebesparing en CO2 reductie, alsmede duurzaam inkopen, afvalpreventie en duurzaam vervoer. Het convenant biedt zorginstellingen een regionaal netwerk om samen te werken, kennis te halen en te delen.

De ambitie is dat eind 2025 alle deelnemende zorgaanbieders een begin hebben gemaakt met de systematische verduurzaming van hun bedrijfsvoering. Zorginstellingen stellen een routekaart op die laat zien op welke manier een instelling gaat werken aan de klimaatdoelen voor 2030 en 2050. Naast de routekaart spreken zorginstellingen af voor eind 2025 het keurmerk Milieuthermometer Zorg brons of zilver te halen voor één of meerdere locaties in het werkgebied van OZHZ. Een zorginstelling heeft met het maken van een routekaart en de Milieuthermometer Zorg zichzelf gecommitteerd aan het uitvoeren van maatregelen die verder gaan dan de wet. Met zorginstellingen spreekt OZHZ af, dat zij terughoudend zal zijn met het doen van energiecontroles.

In Dordrecht sluiten zich in ieder geval vier zorginstellingen aan bij het convenant. Zorginstellingen kunnen ook later in het traject nog aansluiten.

Bedrijventerreinaanpak

Met de bedrijventerreinaanpak sluiten we zoveel mogelijk aan bij bestaande plannen en ontwikkelingen. In deze periode willen we aan de slag met de bedrijventerreinen waar we de meeste impact kunnen maken in Dordrecht. Daarbij wordt onder andere gekeken naar het voorkomen van energiebesparingsplichtige bedrijven, grootverbruikers, de organisatiegraad, leeftijd van de gebouwen etc.

De OZHZ doet hier momenteel onderzoek naar. Dit onderzoek is eind 2023 afgerond. Een bedrijventerreinaanpak vraagt om een structurele samenwerking intern, met bedrijven en met externe partners, zoals het bestuur van de Bedrijven Investeringszone (BIZ), het opstellen van een gezamenlijke agenda en het maken van lange termijnafspraken (inclusief budget). We zien daarbij ook het belang van de inzet van koplopers en ambassadeurs in. We gaan hiervoor het platform Duurzame Bedrijven actief inzetten.

Los van het onderzoek van de OZHZ zijn we inmiddels gestart op Distripark. Hier zijn we gestart met een onderzoek naar de kansen en de praktische invulling om van Distripark een zelfvoorzienend energieneutraal bedrijventerrein te maken. Het onderzoek doen we samen met de al gevestigde bedrijven en andere stakeholders zoals Stedin. Het bedrijventerrein is al volledig all electric wat het realiseren van energieneutraliteit haalbaar maakt. We gebruiken hierbij een simulatietool (digital twin) die inzicht geeft in de huidige energiebehoefte en het beschikbare lokale aanbod, en waarmee we ook toekomstige scenario's kunnen onderzoeken. Dit maakt het mogelijk om vraag en aanbod op lokaal niveau op elkaar te laten aansluiten. Het oprichten van een lokaal energiegemeenschap is één van de mogelijke resultaten. De koppeling met de uitgifte van de nog vrije kavels op Distripark nemen we ook mee in het onderzoek. Dit project is onderdeel van het Interreg-COPPER programma en wordt dus grotendeels gefinancierd door Europa. Verder gaan we met digital twin op nog één (mogelijk 2) ander bedrijventerrein aan de slag om te komen tot besparing en oplossing energiesysteem (start q1 2024). En voor het havengebied wordt momenteel een zeehavenvisie opgesteld waarin we de duurzaamheidsdoelen versterken in samenwerking met Havenbedrijf Rotterdam.

Platform Duurzame Bedrijven

Dordrecht participeert in het platform Duurzame Bedrijven. Het platform vormt de schakel tussen bedrijven die aan de slag willen en zich willen laten inspireren, en de koplopers. Verschillende koplopers uit Dordrecht en de regiogemeenten zijn aangesloten bij het platform. Jaarlijks organiseren we een Duurzame Bedrijvenroute.

3.3 Agenda 2023-2024

Plan van aanpak Verduurzaming Bedrijfsterreinen (top 5)

We gaan samen met o.a. OZHZ en het programma Economie een plan van aanpak opstellen en uitvoeren. Energiebesparing in de gebouwde omgeving moet in de aanpak verankerd worden zodat we intern kunnen samenwerken in de communicatie. De eerste stap in het ontwikkelen van de bedrijventerreinenaanpak is het uitvoeren van een gedetailleerde nulmeting. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de OZHZ. Met de nulmeting kunnen we prioritering aanbrengen, bijvoorbeeld in de bedrijventerreinen met bouwjaar voor 1992 en gebouwen van lage energetische kwaliteit die kansrijk zijn voor energiebesparing. Of het voorkomen van grootverbruikers. We beginnen met vijf terreinen. Op die terreinen gaan we als eerste aan de slag. In de aanpak willen we meer vraag-gestuurd gaan werken en maatwerk leveren aan de hand van de behoeftes van bedrijven. Dit zal betekenen dat we een participatie traject zullen op zetten waarin we in gesprek gaan met bedrijven en pandeigenaren over hun visie en behoeftes. Naar aanleiding van de gesprekken verwachten we in te zetten op informeren, adviseren, stimuleren en ondersteunen waar nodig.

Het plan van aanpak is de 1e helft 2024 gereed

Communicatiestrategie

We ontwikkelen een communicatiestrategie voor bedrijven om de opgave tot 2030 te ondersteunen.

Om bedrijven niet te overspoelen met gemeentelijke ambities en doelen, is het essentieel dat de strategie integraal wordt opgezet zodat we communicatie uitingen kunnen combineren, zowel van de gemeente als van de OZHZ. Het doel van de communicatiestrategie is informeren en stimuleren. Dat willen we doen via een campagne die inspeelt op behoeftes en drijfveren van bedrijven om energie te besparen. De focus ligt hierbij op de hoe-vraag van bedrijven en we doen een beroep op de verantwoordelijkheid van gebouweigenaren. Daarbij sluiten we aan bij bestaande kanalen, zoals het We Do platform voor de Dordtse Mkb, het zakelijk loket en het platform Duurzame Bedrijven.

De communicatiestrategie is het 1e kwartaal van 2024 naar verwachting gereed.

Bijlage. Samenvatting Dordtse Isolatie aanpak

Samenvatting Dordtse Isolatie-Aanpak 2023-2026

In het politiek akkoord 2022-2026 stelt de gemeente Dordrecht de ambitie om in 2040 klimaatneutraal zijn. Ook wil de gemeente voor 2030 30% energie besparen. Samen met woningcorporaties en particuliere huiseigenaren gaat Dordrecht de slechtste energielabels (EFG) voor 2030 uitfaseren. Dit is in lijn met het landelijke beleid om voor 2030 1,5 miljoen woningen te isoleren. De helft hiervan zijn koopwoningen.

Om deze doelstellingen te realiseren heeft de Gemeente Dordrecht de Dordtse Isolatie Aanpak 2023-2026 opgesteld (kortweg: DIA 2023- 2026). In 2023 vragen we 2,2 miljoen euro aan uit het Nationaal Isolatieprogramma voor het opstellen en uitvoeren van deze lokale aanpak. In 2024 en 2025 kunnen we nog aanvullende bedragen aanvragen tot een totaal van ca.7,5 miljoen euro (het totaalbedrag van de toekomstige uitkeringen is nog niet bekend).

Het NIP is specifiek bedoeld voor koopwoningen met energielabels D of slechter en een WOZ-waarde onder het gemeentelijk gemiddelde van 308 duizend euro. In de Dordtse Isolatie-Aanpak (DIA) 2023-2026 ligt de focus op de besteding van middelen uit de eerste tranche van het NIP. Daarnaast heeft de gemeente beschikking over uitvoeringsgelden van het Klimaatakkoord (CDOKE) en middelen die zijn toegekend in het Politiek Akkoord.

Duurzaamheid en verlaging energierekening

Het doel van de DIA 2023 - 2026 is tweeledig; bijdragen aan het bereiken van duurzaamheidsdoelstellingen en het verlagen van de energierekening voor de inwoners. Dordrecht hanteert de Isolatiestandaard. Dit is een landelijke standaard die objectief bepaalt of een woning voldoende geïsoleerd is en gereed is om aardgasvrij te verwarmen. Van de 58 duizend woningen in Dordrecht zouden er op grond van deze standaard nog tussen de 39 en 48 duizend geïsoleerd moeten worden. Hiervan zijn 10.300 koopwoningen met energielabel D of lager. De genoemde aantallen zijn een inschatting. Sommige gebouweigenaren hebben de woningen al wel geïsoleerd, maar nog geen (nieuw) energielabel aangevraagd. De aantallen zijn dus waarschijnlijk te hoog ingeschat.

Van de koopwoningen met label D of lager hebben in ieder geval 5.540 eigenaren een relatief laag inkomen en vermogen. Het CBS heeft dit voor iedere gemeente berekend. Daarop is de rijksbijdrage gebaseerd die de gemeente ontvangt uit het Nationaal Isolatieprogramma. De meest kwetsbare groep bestaat uit 488 huishoudens ('minima'). Dit zijn woningeigenaren met een slecht geïsoleerde woning, die ook energietoeslag ontvangen.

Tabel 1: Kerncijfers lokale aanpak koopwoningen

Kerncijfers lokale aanpak koopwoningen	Woningen
Totaal koopwoningen met een DEFG-label (excl. monumenten)	10.300
Koopwoningen met een DEFG-label én een WOZ-waarde < € 308.000	7.200
Koopwoningen 'lokale aanpak': DEFG-label en laag inkomen/vermogen (bron CBS),	5.540
Koopwoningen met een DEFG-label; WOZ-waarde < € 308.000 én energietoeslag	488

Alle woningen op landelijke isolatiestandaard in 2040

De gemeente Dordrecht wil uiteindelijk alle woningen op de landelijke isolatiestandaard hebben. Het isoleren van slecht geïsoleerde koopwoningen van eigenaren die (financiële) steun nodig hebben valt onder deze doelstelling. Als er nu naar schatting nog 39 tot 48 duizend woningen onvoldoende zijn geïsoleerd, zouden er gemiddeld tussen de 2.300 en 2.800 woningen per jaar geïsoleerd moeten worden om deze doelstelling in 2040 te bereiken. Echter, de meeste eigenaren isoleren hun hele huis niet in één keer, maar doen dit stapsgewijs. We schatten in, dat per woning 2,5 bouwdelen geïsoleerd moeten worden om aan de landelijke isolatiestandaard te voldoen. We gaan er daarnaast vanuit dat woningeigenaren gemiddeld 1,2 bouwdelen aanpakken per isolatie-ingreep (verbouwing waarbij minstens één onderdeel van een woning wordt geïsoleerd). Dit betekent dat gemiddeld tussen de 2.900 en 3.500 isolatie-ingrepen per jaar nodig zijn.

Onderscheid in doelgroepen

Binnen de DIA 2023-2026 onderscheiden we verschillende doelgroepen. Dit onderscheid is nodig, omdat iedere doelgroep een andere behoefte heeft. De landelijke regelingen en subsidies zijn ook gekoppeld aan specifieke doelgroepen.

Tabel 2: Doelgroepen van de DIA 2023-2026 in aantal woningen. Woningen kunnen in één, geen, of meerdere doelgroepen vallen.

Doelgroep	Aantallen woningen
Grondgebonden koopwoningen met (D)EFG-labels (excl. monumenten)	DEFG: 8.000 Waar binnen EFG: 6.900
Koopwoningen in een (gemengde) VvE met een (D)EFG-label (excl. monumenten)	DEFG: 2.400 Waar binnen EFG: 1.900
Koopwoningen met een (D)EFG-label in startwijken van de Transitievisie Warmte (excl. monumenten).	DEFG: 2.400 Waar binnen EFG: 2.100

Activiteitenprogramma

De DIA omvat een programma met nieuwe activiteiten en regelingen. Deze komen boven op de activiteiten die Dordrecht al uitvoert in het kader van de energiebesparing. Zo kan Dordrecht de NIP-middelen doelmatig besteden en de doelstellingen behalen. Het activiteitenprogramma heeft een breed aanbod voor ondersteuning van de verschillende typen woningeigenaren. Daarnaast kunnen we vanuit de NIP-gelden financiële ondersteuning bieden aan eigenaren en acties uitvoeren om de doelgroepen te activeren (*figuur 1*).

Het activiteitenprogramma richt zich op de koopwoningen met een (D)EFG label. Het merendeel van deze woningen ligt in het gebied Dordrecht-West. In deze wijk voldoet 26,4% van de koopwoningen aan de NIP-criteria. Dit percentage is hoger dan het gemiddelde in Dordrecht (18,7%). Dordt- West is focusgebied vanuit het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Binnen dit gebied is de wijk Crabbehof aangewezen als warmtewijk vanuit de Transitievisie Warmte. Het warmtenet ligt hier inmiddels.

We gaan woningeigenaren met een (D)EFG label woning ondersteunen. De groep koopwoningseigenaren die in 2022/2023 in aanmerking komt voor energietoeslag heeft de hoogste prioriteit. Deze groep (ca. 490 woningeigenaren) kan de meeste ondersteuning gebruiken.

Het activiteitenprogramma bevat twee programmaliijnen: de eerste lijn omvat de ondersteunende activiteiten, zoals de uitvoeringsorganisatie en het monitoren van de resultaten. De tweede lijn gaat over het activeren, ondersteunen en ontzorgen van woningeigenaren. Ook de financiële steun hoort daarbij. De kern van het activiteitenprogramma bestaat uit de tweede lijn: het ontzorgen en activeren van de doelgroepen, om zoveel mogelijk woningeigenaren te bereiken, en daarnaast financiële ondersteuning, met extra middelen voor de 490 kwetsbaarste koopwoningseigenaren (*tabel 3*).

Kosten en baten

De DIA 2023 – 2026 bevat een uitvoeringsprogramma dat loopt van 2023 tot en met 2026, waarna er een evaluatie plaatsvindt en een nieuw activiteitenprogramma nodig is. Voor de eerste periode is een begroting opgesteld. Het betreft een raming. Bij de verdere uitwerking van de aanpak krijgen we een beter inzicht in de kosten. Hiervoor stellen we een projectplan op.

Kosten		Dekking
Personeelskosten	2,6 miljoen	<ul style="list-style-type: none">2,6 miljoen vanuit de uitkering 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid' (CDOKE)
Kosten voor (financiële) regelingen en out-of-pocket kosten	6,5 miljoen	<ul style="list-style-type: none">5,5 miljoen vanuit de SpUk Lokale Aanpak Isolatie ('NIP-regeling')1 miljoen vanuit de 'Reserve PA 2022-2026 Versnelling Energietransitie'

Er is onderscheid gemaakt in arbeidskosten en out-of-pocketkosten (inhuur en inkoop) en regelingen (subsidies of vouchers voor woningeigenaren). De totale lasten van de DIA 2023-2026 bedragen 9,1 miljoen euro gedurende de programmaperiode.

Ter dekking van deze kosten worden de volgende middelen ingezet:

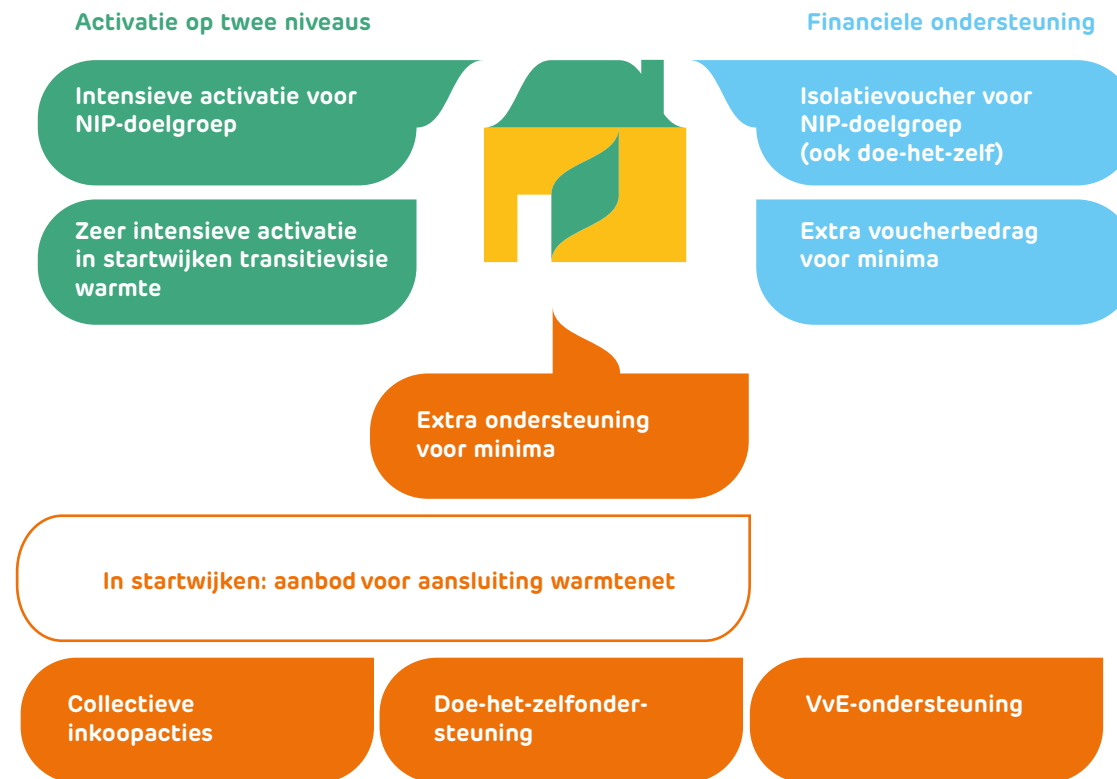
- Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE): voor de bekostiging van inhuur van personeel en de inzet van vast personeel. Voor Dordrecht is tot en met 2025 6,4 miljoen euro beschikbaar, waarvan 2,6 miljoen wordt ingezet in de DIA 2023-2026.
- SpUk Lokale Aanpak Isolatie ('NIP-regeling'): voor de bekostiging van de aanpak voor de isolatie van koopwoningen. Voor Dordrecht gaat dit om 7,5 miljoen euro, waarvan 5,5 miljoen euro binnen de programmaperiode 2023-2026 valt. Van dit bedrag is reeds 2,2 miljoen euro aangekondigd en aan te vragen in 2023.
- Middelen uit Politiek Akkoord: gemeente Dordrecht verwacht in de programmaperiode 1 miljoen euro uit de 'Reserve PA 2022-2026 Versnelling Energietransitie' in te zetten voor de DIA 2023-2026.

Het uitgangspunt is om de NIP-middelen zoveel mogelijk te gebruiken voor concrete isolatiemaatregelen bij de doelgroep. Dit kan via vouchers of een subsidie. Eventueel kunnen we maximaal 15% van de NIP-middelen benutten voor ondersteuning van woningeigenaren. Als we de activiteiten verder uitwerken, kunnen we bepalen of dit nodig is. Het zou dan bijvoorbeeld gaan om het adviseren en begeleiden (ontzorgen) van woningeigenaren, maar ook om het organiseren van collectieve inkooptrajecten.

Voortdurend monitoren

Het programma heeft een meerjarige opzet. Er zijn nog onzekerheden. Deze kunnen invloed hebben op de mate waarin woningeigenaren daadwerkelijk gebruik maken van het ondersteuningsaanbod en de financiële regelingen. In het activiteitenprogramma hebben we aannames gebruikt die gebaseerd zijn op ervaringen uit het verleden. Deze dateren van voor de stijging van de energie- en materiaalprijzen en de personeelsschaarste. Ook was er toen minder aandacht voor onderwerpen als duurzaamheid en energiebesparing. Daarom is het belangrijk de DIA voortdurend te monitoren en bij te sturen waar dat nodig is. Monitoring is ook nodig om verantwoording af te kunnen leggen over de NIP-gelden. RVO heeft daarvoor een format en richtlijnen ter beschikking gesteld. De gemeente Dordrecht vraagt ook aan haar uitvoeringspartners om de nodige gegevens bij te houden. Zo kan de gemeente achteraf goed de subsidiegelden verantwoorden.

Figuur 1: Onderdelen lokale aanpak koopwoningen

Schaalbaar, langjarig ondersteuningsaanbod

Tabel 3: Overzicht van programmalijnen en onderliggende activiteiten en regelingen van de DIA

Activatie van de doelgroepen

Informereren, aansporen en activeren van woningeigenaren om aan de slag te gaan met isolatie.

Activiteit	Toelichting	Beoogd effect
Communicatie-campagne	De bestaande campagne 'Slim Energie Besparen Dordrecht' wordt waar nodig ingezet of geïntensiveerd. De campagne maakt gebruik van leefstijlprofielen om boodschappen zoveel mogelijk toe te spitsen op de doelgroep. De campagne houdt ook rekening met laaggeletterdheid en culturele achtergrond.	Beter geïnformeerde woningeigenaren en meer gebruik van ondersteuningsaanbod
Intensieve activatie met extra ondersteuning	Intensieve activatie van woningeigenaren met DEFG-energielabels en een lage WOZ-waarde in startwijken vanuit de Transitievisie Warmte. In ieder geval ook van de woningeigenaren die energietoeslag hebben ontvangen. Dit loopt via inzet van Energiehulp. Zij gaan langs de deuren en bieden maatwerkadvies van een energieadviseur, inclusief hulp bij het aanvragen van subsidies en financieringen.	Verhoogd gebruik van het ondersteuningsaanbod, uiteindelijk meer geïsoleerde woningen
Intensieve activatie	Huis-aan-huisactivatie door een professionele partij van eigenaren die niet behoren tot de startwijken vanuit de Transitievisie Warmte of tot de ontvangers van energietoeslag. Deze doelgroep krijgt niet de volledige ontzorging, zoals de prioritaire doelgroep.	Verhoogd gebruik van het ondersteuningsaanbod, uiteindelijk meer geïsoleerde woningen
Activatie van VvE's	Individuele benadering van zowel woningeigenaren in een VvE als VvE-besturen en beheermaatschappijen.	Verhoogd gebruik van het ondersteuningsaanbod voor VvE's

Schaalbaar, langjarig (2023) ondersteuningsaanbod

Activiteiten voor verschillende typen woningeigenaren, schaalbaar zodat grote aantallen eigenaren geholpen kunnen worden, en langjarig zodat eigenaren en uitvoerders zekerheid hebben.

Activiteit	Toelichting	Beoogd effect
Digitaal energieloket en klantenservice	Algemene en inhoudelijke informatievoorziening voor particulieren die de eigen woning willen verduurzamen. Momenteel loopt dit via het Regionaal Energieloket. Dit is onderhevig aan een meerjarige aanbestedingsprocedure.	Digitale ontzorging en ondersteuning van alle woningeigenaren die isoleren
Fysiek energieloket	Inzet van een fysiek energieloket in een of meerdere wijken (winkel of mobiele unit). De gemeente onderzoekt de opties hiervoor.	Zichtbaarheid en ondersteuning en informatievoorziening in de wijk
Collectieve inkoop en advies isolatie en ventilatie voor eengezinswoningen	De gemeente organiseert samen met een uitvoeringspartner collectieve inkoop- en adviesacties voor particulieren. Zij kunnen tegen lagere kosten isolatie en ventilatie inkopen en ontzorgd worden.. De acties worden voor meerdere jaren gepland en gecommuniceerd, zodat zowel woningeigenaren als uitvoerders (aannemers) zekerheid hebben en zo investeringsbeslissingen en capaciteit kunnen organiseren.	Isolatie van ca. 2.300 eengezinswoningen in de programmaperiode
VvE-aanpak	Een aanpak voor verduurzaming van VvE's, bestaat uit een quickscan door een adviseur die technisch advies uitbrengt en ook adviseert over financiële opties. De aanpak maakt onderscheid in kleine en grote VvE's. De gemeente werkt de VvE-aanpak in 2023 nader uit in een plan van aanpak.	Isolatie van ca. 900 VvE-woningen in programmaperiode

Doe-het-zelversaanpak	Gericht op praktische ondersteuning van particulieren die zelf hun huis verduurzamen, zonder inzet van aannemers. De gemeente werkt samen met de andere Drechtsteden aan een regionale aanpak.	Isolatie van ca. 400 woningen van doe-het-zelvers in de programmaperiode.
-----------------------	--	---

Collectieve ontheffing
Wnb

De Wet natuurbescherming (Wnb) verplicht alle gebouweigenaren om natuurinclusief te isoleren om beschermde diersoorten, zoals vleermuizen, niet te verstoren. Dit vergt ecologisch onderzoek, mitigerende maatregelen en een ontheffing van de Wnb. De gemeente onderzoekt samen met de regio, de Omgevingsdienst en de Provincie of een collectieve aanpak mogelijk is, die kosten en moeite wegneemt bij gebouweigenaren.

Minder kosten en moeite c.q. belemmeringen vanuit de Wnb voor gebouweigenaren

Financiële ondersteuning

Gerichte financiële ondersteuning van de doelgroep van het Nationaal Isolatieprogramma.

Activiteit	Toelichting	Beoogd effect
Stimuleringslening Energiezuinig Wonen (Bestaand)	Woningeigenaren in Dordrecht die energiebesparende maatregelen voor hun huis willen, kunnen bij de gemeente een lening aanvragen.	Financiering bieden voor woningeigenaren.
Subsidie- of voucherregeling uit de NIP-middelen	Regeling waarbij particulieren een voucher of subsidie uit de NIP-gelden kunnen krijgen van de gemeente als zij voldoen aan de NIP-eisen (DEFG-label en een WOZ-waarde onder 308.000). Deze subsidie mag gestapeld en gecombineerd worden met alle andere landelijke en lokale regelingen, zoals ISDE en subsidie uit het Volkshuisvestingsfonds. Dit is ook toegankelijk voor doe-het-zelvers. De regeling moet nog nader worden uitgewerkt. Een eerste gedachte is, om een basisbedrag van maximaal 1.330 euro per woning te subsidiëren, met een extra bedrag van 650 euro voor ontvangers van de energietoeslag (minima).	Financieel ondersteunen van particulieren uit de NIP-doelgroep, verhoogde deelname aan de collectieve inkoopactie.